

VLAAMSE RAAD

ZITTING 1993-1994

29 DECEMBER 1993

BELEIDSBRIEF

Letteren

VERSLAG

namens de Commissie voor Cultuur
uitgebracht door de heer J. De Bremaeker

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer L. Peeters.

Vaste Zeden : de heren F. Cauwenberghs, S. De Clerck, L. Goutry,
L. Martens en M. Van Peel ;

de heren J. De Bremaeker, P. Hostekint, L. Peeters en W.
Seeuws ;

de heren P. Chevalier, J. Demeulenaere en P. Dewael ;

de heer F. De Man ;

de heer H. Lauwers ;

de heer L. Dierickx.

Plaatsvervangers :

mevrouw S. Creyf, mevrouw A. Leysen, de heer H. Marsoul,
mevrouw T. Merckx-Van Goey en de heer J. Vandeurzen ;

de heren L. Hancké, R. Landuyt, A. Schellens en G. Swennen ;

de heren P. Berben en L. Monset en mevrouw A.-M. Neyts-Uyt-
tebroeck ;

de heer J. Spinnewyn ;

de heer H. Olaerts ;

de heer J. Geysels.

Zie :

290 (1992-1993)

– Nr. 1 : Beleidsbrief

INHOUD

I. HOORZITTING EN GEDACHTENWISSELING	
1. Algemene bespreking	3
2. De auteurs	
3. Leenvergoeding	12
4. Vaste boekenprijs	15
5. Leesbevordering	15
6. Promotiebeleid	17
 II. AANBEVELINGEN VAN DE COMMISSIE	 19
 BIJLAGEN	
1. Achtpuntenprogramma van PEN-Vlaanderen, VVL en VAV	25
2. Advies van de Commissie voor het Boek	27
3. Top-100 leenrechtvergoeding 1988-1991 in Nederland	37
4. Brief van de heer H. De Coninck	41

DAMES EN HEREN.

De Commissie voor Cultuur besteedde aan de bespreking van deze beleidsbrief twee vergaderingen.

Op 27 april 1993 werd een hoorzitting georganiseerd, waarop representatieve vertegenwoordigers van de **schrijversverenigingen**, van de uitgevers en van het bibliotheekwezen hun visie op het Vlaamse letterenbeleid konden uiteenzetten. In de confrontatie met die visies kwam de Commissie toen al tot een uitgebreide gedachtenwisseling.

Na die hoorzitting werd een voorstel van aanbevelingen van de Commissie voor het Vlaams letterenbeleid opgesteld en aan de fracties ter overweging voorgelegd. Die aanbevelingen werden besproken tijdens de vergadering van 30 november 1993.

1. HOORZITTING EN GEDACHTENWISSELING

Op deze vergadering waren de volgende vertegenwoordigers van de schrijvers, de uitgevers en de openbare bibliotheken aanwezig : de heren E. Willekens (Vereniging Vlaamse Letterkundigen en Nationaal Centrum Jeugdliteratuur), M. Insingel (PEN-centrum), W. Tiberghien (Poëziecentrum), J. Coymans (VVBAD-Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatiewezenen), C. Van Baelen (VBVB Vereniging ter Bevordering van het Vlaamse Boekwezen) J. Rens (VBVB), W. De Mont (VBVB)

Lieten zich verontschuldigen : de heren H. Bousset (Dietse Warande en Belfort), J. Deleu (Ons Erfdeel) J. Keersmaeckers (Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde).

De heer H. De Coninck (Nieuw Wereldtijdschrift), die zich eveneens liet verontschuldigen, verwoordde zijn opmerkingen in een brief aan de Commissie, die als bijlage 4 bij het verslag is gevoegd.

Bij deze bespreking was ook de heer Weckx, Vlaams minister van Cultuur en Brusselse Aangelegenheden aanwezig.

Er wordt voorgesteld vooraf een algemene bespreking te houden, waarin de sprekers hun bedenkingen over de beleidsbrief kunnen uiteenzetten. Daarna zal nader worden ingegaan op de concrete beleidsmaatregelen : werkbeurzen, leenvergoeding, vaste boekenprijs, leesbevordering, spreading en promotie.

1. Algemene bespreking

1. *Carlo Van Baelen (VBVB)*

Deze beleidsbrief heeft heel wat positieve aspecten :

- het is toe te juichen dat er eindelijk eens een debat over het letteren-en boekenbeleid wordt gevoerd ;
- er komt een verruiming van middelen en instrumenten ;
- er is een eerste aanzet tot verruiming van het begrip „boek”, alhoewel dit niet geconcretiseerd wordt. De indruk blijft immers bestaan dat het nog vooral om het literaire boek gaat ;

- de relatie tussen de verschillende actoren (auteurs, uitgevers, bibliotheken) wordt geschetst, alhoewel het spijtig is dat de boekhandel hierbij minder aan bod komt en het promotiebeleid niet voldoende is ingevuld ;

- er wordt onderzoek naar het lezen, lenen en kopen van boeken in het vooruitzicht gesteld. Dit moet zorgen voor de noodzakelijke wetenschappelijke onderbouw van het toekomstige beleid. In Vlaanderen hebben we vooralsnog te weinig concreet cijfermateriaal over de houding van het publiek tegenover het boek ;

- het pleidooi voor de vaste boekenprijs wordt aangehouden. Dit zal op federaal niveau moeten worden geregeld en het is daarom van belang dat de aandacht voor het dossier wordt gaande gehouden ;

- het toekennen van de leenvergoeding is reeds een oude vraag van de sector ; nu wordt dat eindelijk geconcretiseerd. Het is bovendien zeer positief dat daarbij ook aandacht wordt besteed aan de rol van de uitgever als producent van boeken ;

- de ondersteuning van de uitgeverij, vooral dan voor het realiseren van moeilijke projecten, wordt als een voorwaarde voor een degelijk letterenbeleid erkend.

Er zijn echter ook een aantal negatieve opmerkingen te maken :

- er ontbreekt een echt „boekenbeleid”. De beleidsbrief is hoofdzakelijk op literatuur gericht, terwijl het in feite over het medium „boek” in zijn geheel zou moeten gaan. Het begrip „boek” zou overigens ook inhoudelijk moeten worden uitgediept ;

- er is een te eenzijdige gerichtheid op de auteurs, terwijl er ook andere betrokken partijen zijn : de boekhandelaar als verdeler, de uitgever als economisch producent, de bibliotheek als mede-distributiekanaal. Die actoren moeten meer worden betrokken.

- de bevordering van de leescultuur wordt te weinig geconcretiseerd. De formulering is eerder zwak en te zeer naar de media gericht. Wat is bijvoorbeeld de plaats van het onderwijs in de leesbevordering ?

2. J. Coymans (VVBAD)

Bij de bibliotheken heerst er enigszins ongenoegen en ongerustheid over het letterenbeleid dat wordt voorgesteld en de rol die de bibliotheken daarin wordt toebedeeld.

Vooraf moet worden opgemerkt dat er een zeker pessimisme heerst over de leescultuur. De vraag is of dit pessimisme echt gerechtvaardigd is. Het onderzoek van professor Ghesquiere (KUL) van enige tijd geleden over het leesgedrag van de jeugd wees eerder in een andere richting.

In elk geval moet deze vaststelling een aansporing zijn om eindelijk werk te gaan maken van permanent lezersonderzoek. Dat moet dan wetenschappelijk onderzoek zijn dat over meerdere jaren op dezelfde wijze wordt uitgevoerd, zodat de cijfers kunnen worden vergeleken. Daarbij moeten alle actoren worden betrokken. Het mag dus geen onderzoek zijn dat aan één van de betrokkenen, namelijk de VBVB, wordt uitbesteed, zoals het in de beleidsbrief wordt voorgesteld. Dit ondergraaft de geloofwaardigheid van het onderzoek. Waarom zijn de bibliotheken er niet bij betrokken ?

3. E. Willekens (VVL)

De beleidsbrief houdt veel rekening met de auteursbelangen. Zowel leenvergoeding als produktieondersteuning zijn van groot belang voor de schrijvers.

Het is positief dat de literatuur nadrukkelijk aan bod komt. Bovendien is het toe te juichen dat er een geïntegreerde visie op de sector is. Ook uitgeverijen en bibliotheken komen aan bod.

Betreurenswaardig is dan weer dat er weinig gezegd wordt over het Fonds der Letteren. Een gezamenlijk Fonds met Nederland zou zeer grote diensten kunnen bewijzen aan de auteurs.

Ten slotte moet er werk worden gemaakt van het statuut van de auteur. Het gesprek met de federale overheid daarover moet zo snel mogelijk beginnen.

4. M. Insingel (PEN-centrum)

Er kan wat het standpunt van de auteurs betreft worden verwezen naar de acht programmapunten die PEN, VVL en VAV gezamenlijk hebben uitgewerkt, waarbij ze vragen naar dringende structurele ingrepen voor een beter letterenbeleid. Uit dit programma blijkt duidelijk dat de auteursverenigingen op één lijn zitten. Dit achtpuntenprogramma wordt als bijlage 1 bij het verslag gevoegd. Over de samenwerking met Nederland worden er in de beleidsbrief alleen een paar **deel**-aspecten aangehaald. Dit is niet voldoende. Er moet gestreefd worden naar een zo groot mogelijke integratie met Nederland. De beleidsbrief is daar terughoudend tegenover doordat er wordt gesteld dat die integratie op grote tegenwerking stuit.

We zijn alleen maar gebaat met een zo intens mogelijke samenwerking met Nederland. Dit impliceert echter een bewuste keuze voor een bepaald soort literatuur. Als wij ons terugplooiën op Vlaanderen, dan kiezen we voor een ander type literatuur, dan wanneer we een heel-Nederlands standpunt innemen. Bijvoorbeeld moeten we dan niet over Vlaamse letterkunde spreken maar over Nederlandse letterkunde in Vlaanderen. We moeten leren onze literatuur te plaatsen binnen het groter geheel van de Nederlandse literatuur. In dit perspectief zal ook duidelijker zijn wat belangrijk is en wat minder belangrijk.

Onze schrijvers worden in Nederland gelezen. Er zijn meerdere Vlaamse schrijvers er een oplage halen die tien keer groter is dan wat ze hier verkopen. We mogen als Vlamingen niet vergeten dat we tot een groter taalkundig geheel behoren. Dit zal de kwaliteit van onze literatuur ten goede komen.

Bij het punt over de promotie komt de samenwerking met Nederland ook ter sprake. Is het niet mogelijk een gezamenlijke Vlaams-Nederlandse brochure samen te stellen voor de promotie van de voordrachten van schrijvers ?

Er zou meer duidelijkheid over de beschikbare middelen kunnen komen indien er een afzonderlijke post voor de literatuur in de begroting zou worden gecreëerd. Nu is er een gezamenlijke begrotingspost met muziek. We moeten uit de begroting kunnen opmaken hoeveel de literatuur precies krijgt.

Over de leenvergoeding kunnen we ons afvragen waarom het weer de ontleners zijn die moeten betalen. De bibliotheken hebben onder hun publiek heel wat schoolgaande jeugd, die niet mag worden afgeschrikt met een bijkomende vergoeding.

Antwoord van de minister

De betrokkenen uit de sector hebben het document blijkbaar aandachtig gelezen en het vrij positief onthaald. Deze beleidsbrief is een concretisering van de prioriteit die aan het letterenbeleid wordt gegeven. De minister heeft daarbij alle actoren willen betrekken, die er mee te maken hebben. Nochtans wordt er opgemerkt dat die benadering nog niet breed genoeg is. Toch is het duidelijk dat er een zekere consensus over het letterenbeleid binnen de gehele sector heerst.

Is de beleidsbrief teveel op de literatuur gericht ? De beleidsbrief is vertrokken vanuit het opstellen van een letterenbeleid en is dan wat breder van opvatting geworden. Misschien kan dit in de toekomst nog verder worden uitgewerkt tot een globaal boekenbeleid.

De vraag naar meer wetenschappelijk onderzoek is gegrond. Het is opvallend dat er in Vlaanderen in de gehele culturele sector op dit vlak een leemte is. Het is dus goed dat er gestart wordt met wetenschappelijk onderzoek in de boekensector. Er wordt terecht opgemerkt dat men tot permanent wetenschappelijk onderzoek zal moeten komen. En inderdaad moet er ook vergelijkend onderzoek met de buurlanden gebeuren.

Dat onderzoek moet gaan over het koop-, leen- en leesgedrag van de Vlaamse lezer. Er is hierover een overeenkomst afgesloten met de VBVB, zodat het alvast kan worden gestart. Hopelijk kan er dan later een permanent onderzoek uit voortspuiten, dat het letterenbeleid een degelijke wetenschappelijke onderbouw kan geven. Het is duidelijk dat bij een meer permanent onderzoek ook het bibliotheekwezen zal moeten worden betrokken.

Wordt er te weinig aandacht besteed aan de leesbevordering ? Er wordt gezegd dat er uitsluitend aandacht is besteed aan leesbevordering via de media, meer bepaald kranten en tijdschriften. Dit is een terechte opmerking. Er wordt echter expliciet aan de sector gevraagd welke concrete initiatieven er kunnen worden genomen voor de leesbevordering. De beleidsbrief doet enkele zeer algemene suggesties, die meer moeten worden geconcretiseerd.

Er bestaat binnen het bibliotheekwezen inderdaad ongerustheid over de problematiek van de leenvergoeding. Er moet nog eens herhaald worden dat het niet om een aan het auteursrecht verbonden leenrecht gaat, maar wel degelijk om een vergoeding die fondsen of initiatieven zou kunnen financieren. Er is blijkbaar geen meningsverschil over de grond van de zaak. Men is het eens over het invoeren van de leenvergoeding. De ongerustheid in de bibliotheekwereld gaat over de inningsprocedure.

Er moet in dit verband worden benadrukt dat er een integratie van twee administraties is tot stand gekomen. Het bibliotheekwezen ressorteert onder de administratie van het sociaal-cultureel werk. Het letterenbeleid hoort bij de administratie voor kunst. Dit zijn twee autonome administraties die nu samen verder zoeken naar de beste oplossing voor de realisatie van de leenvergoeding. Daarbij zal worden geprobeerd de belangen van de bibliotheken en die van de auteurs en de uitgevers met elkaar te verzoenen.

De auteurs verwijzen naar het Nederlandse model van het Fonds voor de Letteren. Hierover is in bilaterale gesprekken met Nederland reeds meermaals gepraat. Het is de stelling van de minister dat we willen komen tot een integratie of symbiose van het beleid met Nederland, maar dat betekent

niet noodzakelijk dat de beleidsvoering moet gebeuren door één en dezelfde instelling, zoals bijvoorbeeld een gezamenlijk Fonds voor de Letteren.

Er bestaat een te positief beeld bij de Vlaamse auteurs over het Nederlandse model. Er zou eens moeten worden onderzocht hoeveel het Nederlandse model aan overhead kosten vraagt, hoeveel geld er uiteindelijk niet tot bij de auteurs geraakt maar bij de infrastructuur blijft hangen. Het Nederlandse model heeft zeker schaduwzijden en kan dus niet zomaar worden nagevolgd.

Het is veel belangrijker dat de reglementeringen in Vlaanderen en Nederland op elkaar worden afgestemd. Er mag bijvoorbeeld geen dubbel gebruik zijn en beide fondsen zouden complementair moeten zijn, zonder dat ze in elkaar opgaan.

Bovendien moet er ook rekening gehouden worden met de Nederlandse mentaliteit, die nog maar eens weerspiegeld werd in het wedervaren in verband met de samenwerking rond de Frankfurter Buchmesse. Op financieel vlak gebeurt die samenwerking in een 50/50 verhouding. Niettegenstaande Vlaanderen de helft van de kosten van deze operatie draagt, was het zeer moeilijk om een zelfde verhouding te bewerkstelligen in de omkadering van het gebeuren.

Het is de vaste bedoeling om tot een zo verregaand mogelijke samenwerking met Nederland te komen. We mogen echter tegelijkertijd niet naïef zijn en ons niet laten **minoriseren**.

Wat de verdeling van de kredieten voor 1993 betreft wordt van het gemengde artikel literatuur en muziek, 18 miljoen van de 24 miljoen frank aan literatuur besteed, zoals blijkt uit de rekeningen. In de toekomst zal dit krediet in de begroting worden opgesplitst. Voor de tijdschriftensubsidies gaat 6,3 miljoen van de 8,3 miljoen frank naar literaire tijdschriften en de rest naar muziektijdschriften. Het gros van de kredieten gaat dus naar de letteren. In de toekomst zal er een inspanning worden gedaan om dit onderdeel van de begroting duidelijker op te stellen.

Ter afronding van het antwoord van de minister geeft de heer Van Baelen een nadere toelichting bij het lees-, **leen-** en kooponderzoek dat door de VBVB wordt gevoerd. Het onderzoek is afgestemd op de meetnormen die in Nederland worden gebruikt, zodat een vergelijking met Nederland kan worden gemaakt. Die vergelijking is in september 1994 al mogelijk. Er is van in het begin voor gekozen om het onderzoek zeer breed te voeren en het niet louter op het commerciële aspect van het boekenvak toe te spitsen. Het gaat dus niet alleen over het kopen van boeken maar ook over het lezen en ontlenen en bovendien worden ook de jongeren (tussen 6 en 15 jaar) erbij betrokken, wat oorspronkelijk niet de bedoeling was. De resultaten worden openbaar gemaakt en zullen ook bruikbaar zijn voor de bibliotheken.

De heer Willekens merkt na het antwoord van de minister nog op dat de auteursverenigingen niet vragen om het Vlaamse en het Nederlandse fonds voor de letteren onmiddellijk samen te smelten. Hierover mag geen misverstand bestaan.

2. De auteurs

De heer Willekens vraagt zich af hoe de toekenning van de werkbeurzen in zijn werk zal gaan. Er worden een aantal normen vernoemd in de beleidsbrief. Blijkbaar wordt veel verwacht van de adviezen van de Commissie voor de Letteren.

Een lid verwijst in dit verband naar de recente strubbelingen die zijn ontstaan met het advies van de Raad voor Nederlandstalige Dramatische Kunst. Dit is een goed voorbeeld van het spanningsveld dat bestaat tussen de artistieke wereld en de politieke besluitvorming. Die adviesraad is op dit ogenblik minder politiek samengesteld dan in het verleden, maar dit betekent blijkbaar niet dat de adviezen voor minder controverse zorgen. Een meer onafhankelijke adviescommissie leidt niet noodzakelijk naar meer consensus in de artistieke wereld.

Ook voor de sector van de letteren is de commissie voor advies een probleem. In de brief van de heer De Coninck worden opmerkingen gemaakt over de samenstelling van de Commissie voor de Letteren. Er zouden mensen inzitten die niet bekend zijn in het literaire milieu. Dit zou een gevolg zijn van de gepolitiseerde samenstelling van die commissie.

Uit het voorgaande blijkt volgens het lid dat adviezen steeds zullen worden betwist, omdat het budget nooit zo ruim zal zijn dat iedereen aan zijn trekken zal kunnen komen. Wat is nu precies het oordeel van de auteurs over de rol van de adviserende commissies binnen het subsidiebeleid? Hierover is een zo groot mogelijke duidelijkheid nodig.

Nog een ander lid merkt op dat er bij de auteurs grote bezorgdheid bestaat over de manier van toekennen van de werkbeurzen en over het functioneren van de commissie die de beurzen toekent. Er wordt gesproken van klikjesvorming en onderlinge tegenstellingen tussen de vertegenwoordigers van de verschillende genres. Ook over de samenstelling van de nieuwe commissie is er heel wat wrevel ontstaan. Het is voor de auteurs ook niet duidelijk of de werkbeurzen een bekroning, dan wel een aanmoedigingspremie zijn.

Over de samenstelling van de lijst voor lezingen en de criteria die er voor worden gehanteerd bestaat volgens hetzelfde lid al even veel wrevel bij de auteurs. Die criteria zijn zeer minimaal, waardoor er veel willekeur mogelijk is. Een van de criteria is dat auteurs in aanmerking komen voor de lijst van de lezingen als zij ook in aanmerking komen voor de boek aankopen door het ministerie. Het gebeurt echter vaak dat noch de auteurs, noch de uitgevers op de hoogte zijn van de manier waarop die aankopen gebeuren, zodat ze die auteurs ook van de lezinglijst uitgesloten zijn. De criteria voor de samenstelling van de lijst moeten duidelijker omschreven worden.

De heer De Mont is van mening dat bij de samenstelling van de adviescommissies zowel met de maatschappelijke strekkingen als met deskundigheid wordt rekening gehouden. Maar de volgorde van deze twee criteria moet worden omgekeerd. Deskundigheid en betrokkenheid met de sector moeten prioritair zijn.

Wat hun adviserende rol betreft wordt voorgesteld dat de commissies ook bindende adviezen zouden kunnen geven voor dossiers die de minister vooraf aanduidt. Dat zal er voor zorgen dat de adviescommissies meer geloofwaardigheid krijgen.

De heer Willekens stelt dat de deskundigheid inderdaad de prioritaire voorwaarde is voor de samenstelling van de commissie. Het is volgens hem misschien ook noodzakelijk de commissie uit te breiden, zodat die gemakkelijker haar taak zou aankunnen.

Een lid begrijpt de opmerkingen van de sprekers over het prioritair plaatsen van de deskundigheid van de leden van de adviescommissie. Maar dit zal daarom nog niet tot betere resultaten leiden. Het is in elk geval nodig dat politieke en levensbeschouwelijke criteria, die niet onmiddellijk relevant

zijn voor de artistieke kwaliteit, worden geweerd. Maar voor het overige is er geen eenduidigheid over wat deskundigheid in literaire of artistieke kwesties precies betekent. Het is een illusie te denken dat een representatieve commissie kan worden samengesteld, die eenduidige adviezen zal verstrekken op basis van gemeenschappelijke artistieke criteria. De vraag is dan uiteindelijk waar de definitieve besluitvorming zal liggen : bij een zo evenwichtig mogelijk samengestelde commissie, waarbinnen verschillende visies aan bod komen of bij het politiek besluitvormingsniveau, de minister of de Vlaamse regering. De beleidsbrief spreekt expliciet over een adviserende commissie.

De auteurs dringen volgens de heer **Insingel** aan op een zeer onafhankelijke commissie, zoals die in Nederland bestaat. Met het Cultuurpact voor ogen, komt het er voor de auteurs op dit ogenblik op aan dat er door de politieke partijen mensen worden gekozen, die op een brede consensus in het literaire milieu kunnen rekenen. De partijen kiezen dikwijls niet voor zulke mensen. Het moet toch mogelijk zijn dat een levensbeschouwelijk of politiek samengestelde commissie volledig uit deskundige mensen bestaat. Bovendien is er over de literaire kwaliteit wel degelijk een consensus mogelijk. Talent wordt algemeen herkend. Alleen voor randgevallen zal er discussie zijn.

Hiertegenover wordt door een lid opgemerkt dat dit tot verstarring zou kunnen leiden. De commissie zal zich enkel op de erkende literaire boegbeelden richten en niet op potentiële vernieuwers, wiens talent nog in vraag kan worden gesteld. Het is steeds gevaarlijk om van de betrokken partij ook rechter te maken. Belangenvermenging is dan nooit ver af. Er is een instantie nodig die los staat van de eigenlijke literaire wereld om tot objectieve adviezen te komen

De heer Tibergien is van oordeel dat er in de commissie te veel mensen zitten die niet genoeg voeling hebben met de literaire wereld, en die dan bovendien geen enkele inspanning doen om met die wereld kennis te maken.

Men moet er volgens de heer Cooymans van uit gaan dat ook in Nederland politieke motieven meespelen bij de samenstelling van de adviescommissie. Blijkbaar ervaart men daar dat de commissie niettegenstaande dat toch een zeer onafhankelijke opstelling heeft. Er moet daarom eens onderzocht worden waarom dit in Nederland lukt en bij ons niet. Er zou moeten worden nagegaan op welke manier de commissie in Nederland werkt. De commissie in Vlaanderen is ook aan professionalisering toe.

De heer Van Baelen pleit ervoor dat de adviescommissie breder zou zijn dan de louter literaire wereld. Ook andere genres dan de zuivere literatuur moeten aan bod komen.

Meer nog dan over de samenstelling van de commissie zou het debat, volgens de heer Van Baelen, moeten gaan over de doelstellingen van het beleid : wat wil men met de toekenning van werkbeurzen bereiken ? Het belangrijkste debat is dat van de normen die de commissie hanteert. Dit is een zuiverder discussie dan een discussie over personen. De doelstellingen van het letterenbeleid zijn in de beleidsbrief overigens te onduidelijk geformuleerd. Zolang die onduidelijkheid bestaat kan men de werking van de Commissie ook niet juist beoordelen. Het moet ook niet de bedoeling zijn om tot een consensus over de normen te komen. De commissie kan even goed ook minderheidsdoelstellingen verdedigen en op basis daarvan een gedeelte van de budgetten aan minderheden toekennen.

De heer **Insingel** vindt dat de rol van de adviescommissies voor de podiumkunsten niet mag worden vergeleken met die

van de letteren. Het grote verschil is dat er bij de podiumkunsten een belangrijk sociaal aspect is. Het verminderen of schrappen van de subsidies van een theatergezelschap heeft als onmiddellijk gevolg dat er een grote groep mensen werkloos wordt.

De heer Willekens is van oordeel dat er in de letteren wel altijd een generatieconflict zal zijn. Er zijn steeds twee of zelfs drie generaties tegelijkertijd produktief. Dat geeft altijd stof tot conflicten. Deze klip kan gemakkelijker worden omzeild als de doelstellingen precies zijn geformuleerd.

De heer Coymans is er ook van overtuigd dat er over kunst moeilijk een consensus te bereiken is. De suggestie van de heer Van Baelen om de commissie te verruimen verdient volgens hem zeker aandacht. Het is aan de opdrachtgever van de commissie om de doelstellingen te formuleren. Men kan dit niet aan de commissie zelf overlaten.

De vraag wordt dan gesteld over welke doelstellingen het dan mogelijk kan gaan.

De heer **Insingel** antwoordt dat het er vooral op aankomt dat er in Vlaanderen een klimaat wordt geschapen waarbinnen literatuur meer wordt geprofessionaliseerd. Die professionalisering heeft vooral te maken met mentaliteit. Men kiest ofwel voor het geïmproviseerde, amateuristische model ofwel voor het professionele model. Dit houdt geen waardeoordeel in over de schrijvers die nu al dan niet professioneel aan het werk zijn. Het gaat om een algemene optie die wordt genomen. Het voorbeeld wordt gegeven van Zweden, waar erkende auteurs een vast jaarinkomen van de overheid krijgen. Dit geldt niet alleen voor de succesauteurs, maar ook voor minder succesvolle schrijvers. Een commissie ziet er op toe dat de gesubsidieerde schrijvers wel degelijk produceren.

De heer Tibergien dringt er op aan om meer aandacht te besteden aan debuten. Die vallen dikwijls uit de boot.

De heer **Insingel** stelt dat verder ook de moeilijke genres moeten worden ondersteund. Daarbij hoort ook het essay. De tekstcultuur kan in Vlaanderen maar op gang komen als er een essay-traditie zou kunnen ontstaan. Essayisten vinden tegenwoordig dikwijls geen uitgever voor een op zich hoogwaardig genre. Het beleid moet hier zeker produktieondersteuning geven. Dit geldt ook voor de poëzie.

Een lid stelt vast dat wat de verhoudingen met Nederland betreft, de vertegenwoordigers van de auteursverenigingen er ogenschijnlijk van uitgaan dat goede Vlaamse schrijvers in Nederland hoe dan ook zullen kunnen doorbreken. De minister is daar blijkbaar niet van overtuigd. Volgens hem zouden er in Nederland ook nog andere dan zuiver literaire belangen meespelen. In het commerciële circuit worden de Nederlandse auteurs blijkbaar bevoordeeld. Betekent dit niet dat wij er alle belang bij hebben om de eigen Vlaamse auteurs hier alle kansen te geven, als het inderdaad zo mocht zijn dat zij niettegenstaande hun kwaliteiten toch niet kunnen doorbreken in Nederland ? Men kan niet ontkennen dat de Nederlandse media dikwijls erg denigrerend doen over de Vlaamse literatuur. Daarnaast kan de vraag worden gesteld waarom bepaalde auteurs in Nederland wel doorbreken. Betekent dit echt dat die kwalitatief beter zijn dan de andere ?

De heer **Insingel** benadrukt dat het absoluut noodzakelijk is om ook naar Nederland toe te werken. Hiermee wordt ons potentieel lezerspubliek aanmerkelijk vergroot en komen we ook tot een meer volwassen literatuur, die onderdeel wordt van een groter geheel. Zich terugtrekken op Vlaanderen is een verkeerde politiek.

Een lid twijfelt er aan dat kwaliteit in Nederland altijd zal kunnen doorbreken. Daar zit precies de essentie van de hele kwestie. In Nederland zijn er veel meer middelen en mogelijkheden beschikbaar voor de literatuur. Er zijn meer tijdschriften, het Fonds der Letteren heeft meer middelen, het boekbedrijf is er beter uitgebouwd. Alles wijst op een grotere professionaliteit in Nederland.

Door een gebrek aan middelen zijn de Vlaamse auteurs wel tot amateurisme veroordeeld. Daardoor wordt het voor die auteurs wel erg moeilijk om ook in Nederland door te breken. Het sociaal-economisch statuut van de auteur moet dus dringend worden onder handen genomen.

Ook de positie van de Vlaamse uitgeverijen is niet rooskleurig. Dat verklaart de grote achterstand inzake het uitgeven van poëzie, essay en literaire tijdschriften.

Dit wordt door een lid beaamd. In het verleden werd een oplage voor een roman van drieduizend exemplaren als een minimum beschouwd. Nu is dat al gedaald tot zevenhonderdvijftig exemplaren. Voor een echt cultuurbeleid is een betere ondersteuning van de uitgeverijen nodig. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren door afspraken in verband met een modelcontract tussen uitgever en auteur waarin rechten en plichten van uitgever en auteur duidelijk worden omschreven.

Antwoord van de minister

Over de adviesproblematiek zegt de minister dat het onmogelijk is een goed cultuurbeleid te voeren zonder deskundige adviezen van adviesraden, die moeten worden samengesteld op basis van competentie.

De minister waarschuwt echter voor een systeem van bindende adviezen. Het is wel zo dat zowel de minister als de administratie niet zonder adviezen kunnen, zeker in de kunstensector. De vraag is echter : hoe ver gaat dit advies ? De minister moet maximaal met die adviezen rekening houden. Maar de beleidsverantwoordelijke heeft ook de plicht om rekening te houden met de maatschappelijke gevolgen van de adviezen en eventueel te remediëren aan negatieve consequenties ervan. Het samengaan van deskundige adviezen en politieke verantwoordelijkheid is niet gemakkelijk, maar het maximaal uitvoeren van de adviezen zou toch de leiraad moeten zijn. Bindende adviezen zijn in deze optiek niet mogelijk. De minister moet ook zijn verantwoordelijkheid nog kunnen nemen, vooral voor de maatschappelijke gevolgen van bepaalde beslissingen. Wanneer nu de minister in zijn beslissingen van adviezen zou afwijken, dan moet duidelijk gemotiveerd worden waarom dit gebeurt en die motivatie moet bovendien worden publiek gemaakt. Zo kan iedereen weten waarom de minister van het advies is afgeweken.

Moet de minister de doelstellingen bepalen waarnaar de adviescommissies zich moeten richten ? Voor wat de werkbeurzen betreft worden die in de beleidsbrief wel degelijk precies omschreven (zie beleidsbrief p. 5) : „Het toekennen van een werkbeurs is niet bestemd om “sociale gevallen,, aan een (vervangend) inkomen te helpen, maar, als aspect van cultuurbeleid, om het creatieve potentieel in een gemeenschap te laten gedijen, liefst van bij de bron, dat wil zeggen vanaf een overwogen project, dat door deskundigen op zijn intrinsieke waarde en (voorspelbare) haalbaarheid wordt getoetst en onderweg, evenals achteraf op grond van een activiteitenverslag wordt geëvalueerd.” Over de werkbeurzen wordt dus wel degelijk een concrete opdracht aan de adviescommissie gegeven.

Het is daarnaast van belang dat steun wordt gegeven aan de zogenaamde moeilijke genres zoals het essay en de poëzie. Er wordt in de beleidsbrief ook met name gesproken over genres als de biografie en het verzameld werk. Middelen die eventueel van een leenvergoeding afkomstig zijn zouden in de eerste plaats moeten dienen voor de steun aan die moeilijke genres.

De heer Willekens wijst op het systeem van de additionele honoraria. In Nederland kunnen er ook boeken in aanmerking komen voor de toekenning van zulke honoraria. Dat moet ook hier mogelijk zijn.

De minister verwijst naar hetgeen de beleidsbrief over de additionele honoraria zegt (zie p. 6). Additionele honoraria worden beschouwd als een bijdrage die noodzakelijk is voor de jonge en debuterende auteurs. De uitbetaling gebeurt via tijdschriften. Dit systeem moet behouden blijven. Het Nederlandse systeem wordt afgewezen. Daar gaat het om een aanvullend honorarium voor reeds gevestigde auteurs of auteurs die reeds een werkbeurs hebben.

De heer Insingel stelt vast dat de additionele honoraria blijkbaar vooral bedoeld zouden moeten zijn voor de auteurs van de moeilijke genres zoals poëzie en essay. Als het nu de bedoeling is om slechts de jonge auteurs in aanmerking te laten komen voor additionele honoraria, dan is het gevaar groot dat dichters en essayisten in de kou zullen blijven staan.

De minister stelt dat de auteurs van de moeilijke genres op een andere manier worden ondersteund, namelijk door de aankoop van boeken. We willen komen tot een systeem van produktiefonds, waarbij de auteurs van moeilijke genres voorrang zullen krijgen.

3. Leenvergoeding

De heer Van Baelen juicht het decretale initiatief over de leenvergoeding toe, dat in de beleidsbrief wordt aangekondigd. Het boekenvak en de auteurs staan er volledig achter. Zoals het in de beleidsbrief wordt voorgesteld, is het een zeer realistisch voorstel.

Namens de auteurs zegt de heer Willekens dat hij zeer blij is dat de leenvergoeding er eindelijk komt. Er wordt al meer dan vijftientig jaar voor geijverd. Als het er nu weer niet van zal komen, zullen de auteurs zeer teleurgesteld zijn. Het is bovendien zeer positief dat ook de illustratoren er bij betrokken zijn en niet alleen de schrijvers en de uitgevers. Het komt er nu op aan de leenvergoeding te concretiseren.

De heer Insingel zegt dat Nederland op dit vlak reeds andere keuzes heeft gemaakt. Waarom kan de leenvergoeding niet worden ingevoerd zonder dat er een bijdrage van de lezers wordt gevraagd? Niemand mag de dupe worden van deze maatregel.

De heer Coymans stelt voor alle duidelijkheid dat voor de bibliotheken de sociale situatie van de scheppende kunstenaars zeer belangrijk is. Uiteindelijk zijn zij de leveranciers van de literatuur die in de bibliotheken terechtkomt.

Er wordt vastgesteld dat de discussie over leenvergoeding of leenrecht nu duidelijk wordt. Het gaat niet langer om een leenrecht, verbonden aan het auteursrecht. Het gaat dus niet langer om het economisch principe van de inkomensderving, maar om een cultureel recht. Dat is een goede evolutie.

Een leenvergoeding op basis van een cultureel recht is enigszins in tegenspraak met het bibliotheekdecreet, dat als

basisprincipe de kosteloosheid van de uitlenen heeft, alhoewel dit niet absoluut is gesteld in het decreet. Wat de organisatie van de inning van de leenvergoeding betreft, kan men de bibliotheeksituatie met die in Nederland vergelijken. Men moet dan de globale organisatie van het bibliotheekwezen bekijken. Zo bestaat er in Nederland een overkoepelende organisatie, het NBLC, dat uitgebreide middelen heeft.

Er bestaat in Nederland inderdaad een mooie regeling ten behoeve van de auteurs, maar er moet ook aan worden toegevoegd dat Nederland in Europa het enige land is dat met *ristorno's* aan de auteurs werkt, die op de bibliotheekgebruikers worden verhaald. In andere landen wordt de leenvergoeding door de cultuurbegroting gedragen. Het is daarbij nuttig de cijfers van de uitbetaalde leenrechtvergoedingen in Nederland van naderbij te bekijken (zie bijlage 3). Hieruit blijkt dat het vooral succesauteurs zijn die ervan profiteren en dat zijn niet direct de grote literatoren uit het taalgebied. Men kan zich dan afvragen wat de bedoeling van de leenvergoeding is : gaat het om ondersteuning van de literatuur of om betaling van schrijvers die reeds zeer veel boeken verkopen ?

De bibliotheken hebben de indruk dat de leenvergoeding gezien wordt als een contributie van de lezers voor het gebruik van de bibliotheek. Dit is een andere discussie die los staat van de leenvergoeding.

Bovendien stellen vele bibliothecarissen zich de vraag hoe de leenvergoeding zal moeten worden geïnd. Zal het geen administratieve rompslomp worden die onevenredig veel werk met zich zal meebrengen voor de bibliothecarissen ? Er kan aan herinnerd worden dat hetgeen vroeger in heel wat vrije bibliotheken bestond, namelijk de betaling van een kleine bijdrage voor ontleningen, zeer omslachtig was. Het bibliotheekdecreet heeft dit terecht vervangen door een soort lidmaatschapsbijdrage, die dan nog maar voor bepaalde categorieën van gebruikers zou gelden. De jeugd zou daarvan expliciet van gevrijwaard worden.

De heer Van Baelen antwoordt hierop dat hierover een advies van de Commissie van het Boek is waarin uitdrukkelijk wordt voorgesteld dat het om een jaarbedrag zou gaan van maximum 100 frank, dat enkel zou moeten betaald worden door volwassen lezers die een inkomen hebben uit een voltijdse beroepsbezigheid. Het bewuste advies wordt als bijlage 2 bij dit verslag gevoegd.

De minister bevestigt dat dit de denkpiste is die men zal volgen : het zal gaan om een jaarbedrag dat uitdrukkelijk niet door de jongeren zal moeten worden betaald. Hierover is reeds grondig nagedacht binnen het departement. Bovendien is er dus al advies ingewonnen bij de Commissie van het Boek.

Een lid vraagt aan de vertegenwoordiger van de bibliotheken of het invoeren van een leenvergoeding schadelijk zou zijn voor het bibliotheekgebruik.

De heer Coymans verwijst naar een onderzoek in de regio Turnhout, waaruit geconcludeerd wordt dat er wel degelijk een negatieve weerslag zal zijn op het gebruik.

Het lid kan zich dit toch moeilijk indenken, omdat het toch om een zeer minimale bijdrage gaat. Er kan zelfs iets gezegd worden voor een tegenovergesteld effect, namelijk dat een leenvergoeding eerder stimulerend zal werken voor de leescultuur.

De heer Van Baelen vecht de conclusie aan, die de heer Coymans uit het onderzoek in Turnhout trekt. De vraag over de leenvergoeding was slechts één van de tachtig vragen uit het onderzoek. Het was een onderzoek naar leesgedrag

en leesmotivatie. Het stellen van de vraag naar de bereidheid om te betalen voor ontleningen, zonder verdere motivatie, leidt voorspelbaar naar een negatief antwoord. In een bijkomend onderzoek, waarbij de bedoeling van de leenvergoeding werd omschreven, bleek dat er een verregaande acceptatie van de leenvergoeding was.

De heer Coymans vervolgt met duidelijk te stellen dat de bibliotheken geen bezwaar hebben tegen een contributie van de bibliotheekgebruiker, die kan gelden als een betaling van de gebruikers voor de diensten die de bibliotheek verschaft. Een aantal beperkingen zijn daarbij nodig : jongeren tot veertien jaar moeten er van worden vrijgesteld, omdat anders het gevaar groot is dat die zullen afhaken en de bestemming van die contributie moet duidelijk zijn. Men kan zich daarbij dan afvragen of het ristornieren van een gedeelte van de contributie aan auteurs van literaire werken gerechtvaardigd is omdat tachtig procent van de inkomsten afkomstig is van lezers van niet-literaire werken.

Een lid gaat er van uit dat het niet de bedoeling van het cultuurbeleid kan zijn dat het ontlene van kook- en tuinboeken wordt gestimuleerd. Men kan er geen bezwaar tegen hebben dat het geld naar de auteurs van literaire werken zal vloeien, omdat dit de meest „bedreigde” categorie is.

De heer Willekens stelt dat dit probleem kan worden opgelost door een aftopping van de inkomsten van de populaire genres ten voordele van de minder populaire. Populaire boeken financieren op die manier mede de minder populaire boeken.

De heer Insingel zegt dat ondertussen de Vlaamse auteurs jaarlijks een afrekening krijgen uit Nederland afkomstig van het leenrecht. Hij vraagt zich af waarom dit voor Vlaanderen nog niet mogelijk is, terwijl het Nederlandse systeem goed werkt en zelfs de Vlaamse auteurs ten goede komt.

De heer Coymans wijst hierbij op een bijkomend probleem : de invoering van de leenvergoeding kan er toe leiden dat het grootste deel van de inkomsten ervan naar Nederland zal vloeien. Zal dit op één of andere manier onderling met Nederland worden geregeld, zoals er nu al een regeling voor de werkbeurzen bestaat ?

De minister antwoordt dat de Europese richtlijnen hoe dan ook moeten worden gerespecteerd. Men kan daarin geen selectiviteit toepassen al naargelang het uitkomt. Een gelijkaardige regeling als bij de werkbeurzen is goed mogelijk. Het gaat hier duidelijk niet om een auteursrecht. In de beleidsbrief worden auteursrecht en leenvergoeding van elkaar losgekoppeld.

De minister verduidelijkt verder dat de opbrengst uit de leenvergoeding zal worden verdeeld onder de auteurs, de illustratoren en de uitgevers. Hoe dit concreet zal worden uitgewerkt staat nog niet volledig vast. Het voorontwerp van decreet wordt op dit ogenblik nog voorbereid en kan ter gelegener tijd worden voorgelegd aan de Commissie voor Cultuur.

De heer Van Baelen zegt dat het advies van de Commissie voor het Boek door de betrokkenen uit de sector werd goedgekeurd, met uitzondering van de vertegenwoordiger van de bibliotheeksector.

De heer Coymans voegt er aan toe dat degene die als vertegenwoordiger van de openbare bibliotheken in de Commissie voor het boek tegenstemde, niet gemandateerd was door de bibliotheeksector.

De minister wijst er op dat in de nieuwe samenstelling van de Commissie voor het Boek de vertegenwoordiging van het bibliotheekwezen is uitgebreid.

4. Vaste boekenprijs

De heer Van Baelen zegt dat er over de vaste boekenprijs in Vlaanderen een consensus bestaat binnen de sector. Op dit ogenblik is overleg aan de gang met de vakgenoten in de Franse Gemeenschap, waar er een aantal meningsverschillen zijn. Omdat het hier nog altijd om een nationale materie gaat, is het noodzakelijk dat er een nationale consensus komt over de vaste boekenprijs.

De studie van professor De Grauwe, die het nut van de vaste boekenprijs in vraag stelt, wordt door de heer Van Baelen afgedaan als waardeloos, wegens het ontbreken van wetenschappelijke gronden. Er wordt dan ook gevraagd met deze studie geen rekening te houden in de verdere besluitvorming.

De heer Coymans is van oordeel dat het bibliotheekwezen onrechtstreeks ook belanghebbende partij is. De jacht op bibliothecarissen door boekhandelaren die grote kortingen aanbieden zal door de vaste boekenprijs afgelopen zijn. Het gevolg van de steeds grotere kortingen is immers een steeds verder achteruitgaan van de dienstverlening van de boekhandels. Dit is in het nadeel van de bibliotheken, omdat zij niet zelf mogen beslissen bij welke boekhandel wordt aangekocht. De schepencolleges, die hiervoor bevoegd zijn kiezen voor de goedkoopste boekhandels, bij dewelke het dan dikwijls aan dienstverlening ontbreekt. Met de invoering van de vaste boekenprijs zal er eindelijk een behoorlijke relatie kunnen ontstaan tussen de bibliotheken en de boekhandels. Een negatief aspect voor de bibliotheken zal dan wel zijn dat de mogelijkheden om aan te kopen zullen achteruitgaan omdat de kortingen wegvallen.

Volgens de heer Insingel hangt het invoeren van een vaste boekenprijs samen met het bevorderen van de tekstcultuur. De vaste boekenprijs is een absolute voorwaarde om het overleven van de moeilijke genres te verzekeren. De vaste boekenprijs is dus geen economische noodwendigheid, maar wel degelijk een aangelegenheid van zuiver culturele aard. De vaste boekenprijs is in het belang van de auteurs.

5. Leesbevordering

De cruciale kwestie is volgens een lid de leesbevordering. De verschillende betrokkenen uit de sector moeten hiervoor voorstellen formuleren. Welke plaats nemen de bibliotheken en het onderwijs hierbij in ?

Over de leesbevordering zegt de heer Van Baelen dat vanuit de boekensector er zeker concrete voorstellen zullen komen.

Het grote probleem is volgens de heer Van Baelen dat er geen echt gecoördineerd boekenbeleid is. De commissie voor het boek moet geactiveerd worden om tot een overleg te komen tussen de verschillende sectoren. Meer dan over de eigenlijke letterkunde, gaat het hierbij om het boek in al zijn vormen. Daarenboven is er ook nog het probleem dat het boek slechts een minderheid bereikt en daardoor minder impact heeft dan de andere media, zoals radio en televisie.

Een lid antwoordt hierop dat er toch een duidelijk onderscheid is tussen een boekenbeleid en letterenbeleid. Het pleidooi voor een gecoördineerd boekenbeleid situeert zich eerder in de economische sfeer. Bevorderen van het lezen op zich als doelstelling is veel te vaag. Het bevorderen van het lezen van literaire boeken daarentegen is een veel duidelijker doel. Dit speelt zich vooral af in de sfeer van de cultuur. Mensen moeten worden gestimuleerd om een literaire ervaring te beleven.

De heer Willekens stelt dan weer dat een geïntegreerd boekenbeleid de literatuur automatisch mede ten goede zal komen. In het onderwijs wordt aan de lectuur nog altijd veel te weinig aandacht besteed. Toch kunnen we vaststellen dat in de sector van het jeugdboek reeds zeer veel in gunstige zin veranderd is.

De heer Insingel zegt dat het belangrijk is dat in Vlaanderen wordt gestreefd naar bevordering van de tekstcultuur. Dit is veel belangrijker dan leesbevordering. Het is kenmerkend voor Vlaanderen dat er zeer weinig tekstcultuur bestaat. Dit waarom er hier zo weinig literatuurkritiek en essayistiek is. In Vlaanderen is er over het algemeen te weinig debatcultuur. Het is precies dat wat moet worden bevorderd.

Een lid merkt op dat het Nederlands als taal in een zwakke positie staat. Wie aan een internationaal debat wenst deel te nemen, zal niet in het Nederlands schrijven. Ook wetenschappelijke literatuur wordt meestal in het Engels of het Frans gepubliceerd. Verder wordt de tekstcultuur als ondergeschikt aan de beeldcultuur beschouwd. Daar is maar één oplossing voor : de beeldcultuur ten dienste stellen van de tekstcultuur.

De heer Cooymans ontkent dat er niet aan de leesbevordering wordt gewerkt. Reeds negen jaar wordt er een Week van de Openbare Bibliotheek georganiseerd. Daarnaast is er nog de jeugdboekenweek en alles wat er gebeurt rond de boekenbeurs te Antwerpen. Ook de bibliotheeksector is bereid voorstellen te doen voor de leesbevordering, net zoals de boekensector.

Bijvoorbeeld kan er gestreefd worden naar een betere samenwerking tussen de scholen en de openbare bibliotheken. De omgang met het boek wordt aangeleerd in de scholen. De stap moet dan worden gezet naar de openbare bibliotheek, die in de meeste gemeenten heden ten dage goed uitgebouwd is. Bovendien moet de overheid de samenwerking tussen scholen en openbare bibliotheken honoreren, wat op dit ogenblik niet het geval is.

Misschien is het nu ook het moment om de Stichting Lezen terug van de grond te helpen.

De heer Tibergien vraagt aandacht voor de bestaande organisaties die zich nu reeds daadwerkelijk bezighouden met leesbevordering. Het gaat hier om instellingen als het Poëziecentrum, het Nationaal Centrum voor Jeugdliteratuur, de VZW Behoud de Begeerte en nog enkele andere. Vooraleer een nieuwe stichting leesbevordering zou worden opgericht, zouden op zijn minst de bestaande organisaties moeten worden geraadpleegd. Zo mogelijk moeten zij ook meer middelen ter beschikking kunnen krijgen voor hun activiteiten ten gunste van de leesbevordering.

Antwoord van de minister

De minister waarschuwt er voor dat de cultuursector niet mag worden overbevraagd. Deze heeft slechts een comple-

mentaire functie in het stimuleren van het boekenbeleid. Het gaat bij het boek inderdaad om een cultuurprodukt, maar in feite is het in de eerste plaats toch een economisch produkt. Hetgeen vanuit de cultuursector kan worden gedaan is het corrigeren van een aantal marktmechanismen. Het is betreurenswaardig dat onder andere op Europees vlak de boeksector te veel vanuit economisch oogpunt werd benaderd. Vanuit de raad van Europese ministers van cultuur zullen er inspanningen worden gedaan om door de Europese gemeenschap te doen aanvaarden dat er vanuit de cultuursector marktcorrigerende maatregelen kunnen worden genomen. De vaste boekenprijs is daar een aspect van.

Ook de samenwerking met het onderwijsdepartement zal onvermijdelijk zijn. Met de minister van onderwijs is afgesproken een werkgroep op te richten om na te gaan hoe cultuur en esthetica meer in het onderwijs kunnen worden ingebracht.

In elk geval is het zo dat het cultuurdepartement niet op zijn eentje een echt boekenbeleid zal kunnen voeren.

De minister zegt dat er in het afgelopen jaar een aantal bijeenkomsten zijn geweest met de schrijvende pers en de ministers van economie en cultuur, waaruit een aantal afspraken zijn voortgevloeid. Een van de afspraken is de oprichting van een commissie of stichting die initiatieven zou moeten nemen voor leesbevordering, maar dan specifiek naar tijdschriften en kranten gericht.

De bestaande initiatieven voor leesbevordering worden binnen de beperkte mogelijkheden van de begroting gesubsidieerd. De minister van cultuur zal echter zelf geen nieuwe initiatieven nemen voor de oprichting van een stichting voor leesbevordering omdat er inderdaad reeds een aantal waardevolle initiatieven bestaat.

Wat het bibliotheekwezen aangaat, is de minister er eveneens van overtuigd dat deze sector nauwer bij het letterenbeleid moet worden betrokken. De beleidsbrief is vertrokken van het eigenlijke letterenbeleid, dat onder de verantwoordelijkheid van het bestuur voor kunst valt, terwijl de bibliotheeksector een onderdeel is van het sociaal-cultureel werk. De symbiose tussen beide besturen is niet voldoende tot uiting gekomen. Dat kan nog worden bijgeschaafd. De bibliotheken spelen in elk geval een belangrijke rol. De Week van de Openbare Bibliotheek is een belangrijk initiatief ten gunste van de leesbevordering.

De inspanningen die de Vlaamse Gemeenschap het voorbije decennium heeft gedaan naar de bibliotheeksector toe beginnen nu vruchten af te werpen. 22 procent van de inwoners zijn in Vlaanderen in een bibliotheek ingeschreven. Dat is een belangrijk resultaat.

6. Promotiebeleid

De heer Rens is van oordeel dat het een zeer goede beslissing is geweest om het letterenbeleid van Vlaanderen en Nederland niet volledig met elkaar te versmelten. Dit geldt ook voor de promotie van de Vlaamse literatuur. Er moet echter wel voor worden gepleit dat Vlaanderen en Nederland op elkaar afgesteld blijven.

Er stellen zich in Vlaanderen wel enkele problemen. In feite zijn er hier geen goede vertalers en worden er ook geen opgeleid. We hebben ook geen echte promotie-organisatie. In Nederland zijn er daarvoor zeer goede agenten en agent-

schappen, hetgeen onder andere voor de promotie op de internationale beurzen van groot belang is.

Het Vertalershuis in Leuven is volgens de heer Rens een zeer goed initiatief, maar de band met de uitgeverijen ontbreekt. Mensen die daar aan het werk zijn, moeten tegelijkertijd in contact worden gebracht met Vlaamse uitgeverijen.

Het voorstel om het systeem van de „writers in residence” te herzien en te komen tot verblijven van korte termijn in het Verenigde Staten, waarbij meer zal ingespeeld worden op promotie van auteurs en uitgeverijen, wordt door de heer Rens toegejuicht.

De heer Coymans wijst er nogmaals op dat de inspanningen die de bibliotheken leveren ook hun plaats moeten krijgen in de promotie. De Week van de Openbare Bibliotheek is in dit opzicht belangrijk. Daarom wordt er gevraagd of het niet mogelijk is om meer steun te verlenen aan dit initiatief. Het wegvallen van de subsidiëring uit de middelen van de Nationale Loterij is een belangrijk verlies geweest voor het organiseren van de Week van de Openbare Bibliotheek.

Een lid vraagt aan de sprekers hoe zij zelf de promotie voor het boek in de media beoordelen.

De heer Rens is van oordeel dat de media zeer weinig voor de promotie van het boek doen. Nochtans is mediapromotie zeer efficiënt om de verkoop van een boek te stimuleren. Er bestaat in feite geen echt boekenprogramma meer op televisie. De impact van de radio is zeer beperkt.

De minister is het hier niet mee eens. De media en dan vooral de televisie kunnen inderdaad enorm veel doen voor de promotie. De voorbije jaren is er wel degelijk een inspanning gedaan, alhoewel die inspanning nog niet voldoende is. Bijvoorbeeld is de uitreiking van de NCR-prijs integraal door de BRTN uitgezonden. Ook de opening van de boekenbeurs is in zijn geheel op het scherm gekomen. Dat neemt niet weg dat culturele programma's zoals Zigurat op een vroeger uur zouden kunnen worden uitgezonden.

Een lid stelt dat de Vlaamse regering inspanningen doet voor de leesbevordering via de pers. Dag- en weekbladen worden gezien als essentieel voor de leesbevordering. Aan de pers, die op een of andere manier toch wordt gesubsidieerd, moeten verplichtingen worden opgelegd in verband met promotie van literatuur. Dat moet gebeuren aan de hand van welomschreven normen. Zo kan er bijvoorbeeld worden verplicht om ook aandacht te hebben voor moeilijke genres zoals poëzie en essay.

Een lid is van oordeel dat de aanpak door de media van belang is. Culturele programma's worden veel te veel in een elitaire hoek gedruimd. In Nederland en Frankrijk slaagt men er wel in om de literatuur op de televisie te vulgariseren.

De heer Van Baelen zegt dat hierin veel van het ongenoege van het boekenvak schuilt : boeken moeten uit de sfeer van het elitarisme worden gehaald.

De heer Insingel schrijft dit toe aan het algemene culturele klimaat. Schrijvers die tegelijkertijd ook bekende Vlamingen zijn, dragen al veel bij tot dat culturele klimaat door op te treden in niet specifiek literaire programma's. Daarbij moet de maatschappelijke status van de auteur of de scheppende kunstenaar verbeteren. Dat heeft ook te maken met de professionalisering waarvoor reeds werd gepleit en de maatschappelijke keuzes die we wensen te maken.

De samenstelling van de zogenaamde boeken top-tien moet volgens een lid worden geregulariseerd. Nu gebeurt

dat niet objectief en is er sprake van een grote willekeur. Dit is van belang omdat die rangschikking invloed heeft op de verkoop.

II. AANBEVELINGEN VAN DE COMMISSIE

Een voorstel van aanbevelingen werd vooraf aan de fracties toegezonden. Dit voorstel wordt door de Commissie besproken.

Een lid stelt dat de bevordering van de leescultuur niet langer een aangelegenheid van het geschreven woord alleen is. Het is ook een zaak van de audio-visuele sector geworden. Hij verwijst naar voorbeelden van succesvolle literaire radio- en televisieprogramma's in onze buurlanden. De audio-visuele media moeten zich dus ook ten dienste stellen van de leescultuur. Dit moet dan ook expliciet in de aanbevelingen worden opgenomen.

De Vlaamse Gemeenschap heeft volgens een lid een belangrijke bijdrage geleverd in de promotie van de Nederlandse literatuur op de Frankfurter Buchmesse. Het ware nochtans beter geweest de afzonderlijke uitgeverijen te ondersteunen in de presentatie van Nederlandstalige auteurs op die beurs, dan een aparte tentoonstelling te houden.

De Commissie is het er over eens dat er een evaluatie moet komen over de Frankfurter Buchmesse. Tijdens een volgende vergadering zal de heer G. Verhaegen, co-voorzitter van de Nederlands-Vlaamse participatie in de Buchmesse, worden uitgenodigd om hierover met de commissie van gedachten te wisselen.

Een lid zegt dat zijn fractie niet overtuigd is van het nut van de vaste boekenprijs. Die heeft volgens hem enkel de bedoeling om bepaalde uitgevers te bevoordelen, waarbij uiteindelijk de consument het slachtoffer zal zijn. De vaste boekenprijs kan enkel als gevolg hebben dat de kostprijs van boeken wordt opgedreven. Daarom zal zijn fractie zich bij de stemming over de aanbevelingen onthouden.

Hierop antwoordt de minister dat de vaste boekenprijs het enige middel is om de boekhandel, en dus ook een fijnmazig verdelingsnet van boeken, te ondersteunen. Het is niet zeker dat dit de prijzen zal doen stijgen. In de landen waar de vaste boekenprijs is ingevoerd is er integendeel een omgekeerde tendens waarneembaar. Na een relatief korte tijd is er een omzetsijging van boeken en komen de moeilijke genres ook beter aan hun trekken.

Een lid vraagt of de vaste boekenprijs ook betekent dat elke verkoop met kortingen, ook in de groothandel of naar bibliotheken toe, in het vervolg uitgesloten is. Als er geen kortingen meer kunnen worden toegestaan, dan zullen de aankoopbudgetten van de bibliotheken moeten worden verhoogd.

De minister antwoordt dat het geven van kortingen een verkoopsmodaliteit is. Het gaat bij de vaste boekenprijs eerder om de prijszetting van het produkt.

Over punt 7 (leenvergoeding) zegt een lid dat uitdrukkelijk moet worden vermeld dat het in overleg met de betrokken sectoren moet worden ingevoerd. Er moet ook op worden toegezien dat er goede regeling wordt getroffen, waardoor de auteurs billijk worden vergoed.

Een lid antwoordt dat punt 7 duidelijk stelt dat er een onderscheid is tussen de auteursrechtelijke regeling, die

rechtstreeks met de auteur verbonden is en een leenvergoeding, waarvan het de bedoeling is dat de retributies zouden terechtkomen in een soort fonds, om Nederlandstalige auteurs daadwerkelijk te ondersteunen. Er moet wel degelijk overleg zijn met de federale regering, zodat er geen twee parallelle systemen zouden ontstaan, van leenrecht en leenvergoeding.

Een lid zegt dat het duidelijk moet zijn dat de leenvergoeding niet alleen aan de auteurs maar ook aan illustratoren en uitgevers moet ten goede komen.

De minister antwoordt dat voor het uitwerken van een regeling van de leenvergoeding vanzelfsprekend moet worden overlegd met de andere sectoren. Dan zal ook duidelijkheid worden geschapen over de modaliteiten van de invoering van de leenvergoeding.

In Nederland bestaat er een systeem van leenrecht, dat men zou willen koppelen aan een totaal nieuw auteursrechtelijk statuut. De federale regering zou in overleg met de gemeenschappen moeten afspreken dat er zeker geen dubbel systeem zou ontstaan en dat de leenvergoeding buiten het systeem van de auteursrechten wordt gehouden. Verwijzen naar het Nederlandse systeem is op dit ogenblik niet opportuun, omdat dit onze stelling naar de federale regering toe zou kunnen verzwakken.

Alhoewel dit een federale materie is, zegt een lid dat er aandacht moet zijn voor het fiscaal statuut van de auteurs. Er moet naar worden gestreefd een oplossing te vinden in verband met het spreiden van de fiscale aanslagen over verscheidene jaren.

De minister wijst er tot slot van de discussie nogmaals op dat nu voor de eerste maal een fundamenteel debat over het letterenbeleid wordt gevoerd in het Vlaamse parlement. Hij herhaalt dat het letterenbeleid een prioritaire plaats inneemt in het globale cultuurbeleid dat de minister van cultuur wil voeren.

Hij pleit er voor om afstand te nemen van de negativistische houding, die er steeds maar op wijst dat er in de buurlanden zeer veel rond de letteren gebeurt, en dat Vlaanderen steeds ten achter blijft. Er moet inderdaad meer de nadruk op worden gelegd dat de audio-visuele media de leescultuur moeten versterken, in plaats van er mee in concurrentie te staan. Beeldcultuur en leescultuur moeten bondgenoten zijn. De weinige programma's die op de BRTN over de leescultuur handelen moeten op zijn minst al op een beter uur worden uitgezonden. De verantwoordelijken van de audio-visuele media moeten daarvan worden overtuigd.

De volgende aanbevelingen worden tot slot van het debat door de commissie geformuleerd en aangenomen met 7 stemmen voor bij 1 onthouding :

„Na een zeer grondige en uitvoerige gedachtenwisseling aangevuld met de conclusies van de hoorzitting en tot slot van de bespreking van de Beleidsbrief Letteren zegt de Commissie Cultuur van de Vlaamse Raad haar steun toe aan de principes vervat in deze beleidsbrief en formuleert zij in het bijzonder volgende aanbevelingen over het letterenbeleid van de Vlaamse regering :

1. Nadruk moet worden gelegd op de culturele relevantie van het boek en het bevorderen van de boek- en leescultuur zodat de leescultuur een volwaardige plaats kan verwerven naast de beeldcultuur. De audio-visuele media zouden extra inspanningen moeten leveren ter bevordering van de leescultuur. Daarom moet voorrang gegeven worden aan de promo-

tie van de literatuur bij de bevolking, vooral bij kinderen en jongeren. De Commissie voor Cultuur steunt dan ook de minister bij het voornemen om het budget Letteren als prioriteit binnen het Vlaamse cultuurbeleid verder te verhogen.

2. Daarnaast moet de nadruk gelegd worden op de uitgebreide en intense promotie van de Vlaamse literatuur in Europa en vooral in de buurlanden. Het promoten van de Vlaamse literatuur op alle terreinen (boekenbeurzen, tijdschriften, lezingen, vertalingen, uitgevers, . . .) in het buitenland en het verder uitbouwen van een doelgericht en adequaat vertaalbeleid, zijn hiertoe de aangewezen en noodzakelijke middelen. Ook hedendaagse auteurs moeten de kans krijgen om hun werk in vertaling voor te stellen in het buitenland.

Deze promotiestrategie moet verder worden uitgebouwd naar deze landen en regio's waar een afdeling Germaanse talen en een departement Nederlands bestaan aan de universiteit. Samenwerking met Nederland zoals vastgelegd in het *Beleidskader voor de Nederlandse Taalunie in de jaren negentig* moet verder worden uitgebouwd.

3. Samen met de Duitse en Franstalige Gemeenschapsregering kan de Vlaamse regering – naar analogie met het gezamenlijke standpunt inzake de vaste boekenprijs – de federale regering vragen dringend werk te maken van een behoorlijk sociaal en fiscaal statuut voor alle kunstenaars en de invoering van een belastingvrijstelling voor literaire lezingen.

4. Vanuit cultureel oogmerk is een pluriforme boekproductie en een fijnmazig distributienet van boekhandels noodzakelijk. Een van de middelen tot bevordering hiervan is de vaste boekenprijs. Het wetsvoorstel Suykerbuyk inzake de vaste boekenprijs moet daarom zo snel mogelijk door het parlement worden goedgekeurd. De Vlaamse regering zal daarop blijven aandringen bij het Overlegcomité Regering-Executieven. Daarnaast moet Vlaanderen ook na het Belgische voorzitterschap van de EG-Ministerraad, motor blijven bij het totstandbrengen van een Europese regeling inzake de vaste boekenprijs.

5. Het letterenbeleid moet bijzondere aandacht besteden aan de ondersteuning van cultureel waardevolle minderheidsgenres, zoals poëzie, literair essay, biografie en verzamelde werken. Middelen daartoe zijn, onder meer, de werkbeurzen en een gerichte productie-ondersteuning.

6. De Vlaamse regering zal het letterenbeleid van de Vlaamse Gemeenschap zoveel mogelijk in overeenstemming brengen met het Nederlandse beleid in het kader van de samenwerking binnen de Taalunie. Prioritair zal er worden gestreefd naar een harmonisering van de regelgevingen in Vlaanderen en Nederland inzake de werkbeurzen voor auteurs. Vlaanderen zal in dat verband overgaan tot de invoering van een inkomensgrens bij het toekennen van deze werkbeurzen.

7. Een leenvergoeding als element van cultuurbeleid moet het mogelijk maken om Nederlandstalige auteurs, inclusief boekillustratoren en hun uitgevers een billijke retributie te bezorgen. De Vlaamse regering zal daarom bij de federale regering aandringen op overleg ten einde een dubbele bijdrage ten laste van de openbare bibliotheken te vermijden en zij zal tegelijkertijd onderzoeken op welke wijze een leenvergoeding bij decreet kan worden ingevoerd en dit in overleg met de betrokken sectoren.

8. In het kader van de (ver)spreiding en de promotie van het boek is de rol van het bibliotheekwezen essentieel. Daarom dringt de Vlaamse Raad er op aan dat elke gemeente — zoals bepaald in het bibliotheekdecreet — onverwijld werk maakt van de oprichting van een plaatselijke openbare bibliotheek.”

De verslaggever,

J. De Bremaeker

De voorzitter,

L. Peeters

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Achtpuntenprogramma van PEN-Vlaanderen,
de Vereniging van Vlaamse Letterkundigen en
de Vereniging van Auteurs en Vertalers

1. De verwezenlijking van een geïntegreerd Fonds voor de Letteren, zoals door de Nederlandse Stichting Fonds voor de Letteren voorgesteld. Dat kan alleen maar na een verhoging van het budget voor Literatuur. Om over dezelfde budgettaire middelen als Nederland te beschikken, komt die verhoging neer op een verdrievoudiging van het huidige budget.
 2. Het invoeren van het leenrecht in een auteursrechtelijk kader.
 3. In het Regeerakkoord belooft de Vlaamse regering de scheppende kunstenaar „een behoorlijk sociaal en fiscaal statuut”, en ze moet die belofte hard maken.
 4. Overleg met de Vlaamse uitgeverijen moet ertoe leiden dat het modelcontract wordt veralgemeend en bindend wordt gemaakt, zowel voor oorspronkelijk werk als voor vertalingen.
 5. Het gesubsidieerd bedrag per lezing moet worden verhoogd, belastingvrij gemaakt en aangevuld met een onkostenvergoeding. Het aantal lezingen per auteur moet echter worden beperkt, om misbruiken te voorkomen. Voorts : aparte lezingenlijsten voor literatuur, beeldende kunsten, muziek en podiumkunsten, zodat het budget voor niet-literaire lezingen niet langer kan worden voorgesteld als „steun aan de Letteren”.
 6. Alle mogelijkheden tot verblijven in het buitenland (reisbeurzen, Writer-in-residenceprogramma's) moeten publiek worden gemaakt (bv. door advertenties) en het voorwerp worden van een sollicitatieprocedure, waarin de aanvrager zijn verzoek kan motiveren en verdedigen. Over de aanvragen moet worden geoordeeld door een onafhankelijke en deskundige commissie, later door het Fondsbestuur. Voorts moet het mogelijk zijn dat op eigen initiatief geformuleerde en degelijk gemotiveerde voorstellen van auteurs/vertalers voor een buitenlands verblijf worden gehonoreerd.
 7. In samenwerking met Nederland moet opnieuw en systematisch werk worden gemaakt van een promotie van de Nederlandstalige literatuur in het buitenland.
 8. Een vaste boekenprijs.
-

BIJLAGE 2

Advies van de Commissie voor het Boek over het voorontwerp van decreet
met betrekking tot het leenrecht en
voorontwerp van decreet houdende vestiging van een leenvergoeding

COMMISSIE VOOR HET BOEK

Advies over het voorontwerp van decreet met betrekking tot het leenrecht

1. De Commissie voor het Boek constateert dat het leenrecht een materie is die zowel de producenten (auteurs, uitgevers) en de distributeurs (boekhandels, bibliotheken) als de consumenten (bibliotheekgebruikers) van het boek raakt en derhalve bij uitstek ressorteert onder de adviesbevoegdheid van een commissie waarin al deze belangengroepen zijn vertegenwoordigd.

2. De Commissie is van oordeel dat elke maatregel die door de overheid wordt genomen in het belang van een van de bovengenoemde groepen toe te juichen is, op voorwaarde dat hij geen van de andere belanghebbenden schaadt. In die zin dient elke maatregel die met betrekking tot de boek- en leescultuur in Vlaanderen genomen wordt oog te hebben voor de totaliteit van de problematiek van het boek, zowel aan de kant van de producenten en de distributeurs als van de consumenten.

3. De Commissie voor het Boek is van mening dat een vergoeding voor het uitleen van boeken uit openbare bibliotheken (in het algemeen met de wat misleidende term „leenrecht” aangeduid) bijdraagt tot een meer verantwoorde subsidieregeling ten bate van de producenten van die boeken.

Het recht op de bedoelde uitleenvergoeding is naar het oordeel van de Commissie eerder gebaseerd op de wezenlijke bijdrage die de producenten van de uitgeleende boeken, via de verspreiding ervan door de openbare bibliotheken, leveren aan de leescultuur in Vlaanderen, dan op de inkomensderving die zij ten gevolge van die uitleningen zouden lijden.

Met andere woorden : het „leenrecht” dient te worden beschouwd als een middel tot objectievere vaststelling van de normen die moeten en kunnen worden gehanteerd bij de door iedereen gewenste subsidiëring van de producenten van woordcultuur, in de mate waarin de gebruikers van de openbare bibliotheek door hun uitleengedrag daarvoor het statistische materiaal leveren en waarbij via een systeem van aftopping regulerend kan worden opgetreden.

4. Dit standpunt heeft consequenties voor de bepaling van de inkomensbron die zal worden aangeboord om de uitleenvergoeding te financieren.

Indien niet de inkomensderving, maar wel de cultuuroverdracht via de openbare bibliotheek als basis van het „leenrecht” wordt genomen, bestaat er geen aanleiding om de bibliotheken in die mate bij de financiering van de uitleenvergoedingen te betrekken, dat hun rol als cultuurbemiddelaars erdoor in het gedrang komt.

Gelet op de precare situatie van het openbare bibliotheekwezen in Vlaanderen is de Commissie van mening dat de bibliotheken en hun gebruikers slechts minimaal belast dienen te worden bij de invoering van het leenrecht. Als basisvoorziening voor de informatieoverdracht in de maatschappij moeten zij integendeel in staat worden gesteld zich maximaal te ontplooiën. Dat kan alleen wanneer zij daartoe over voldoende financiële middelen beschikken en wanneer potentiële gebruikers, ook uit kansarme milieus, niet door (verhoogde) toegangsgelden worden afgeschrikt. De consequentie daarvan is dat de gehele maatschappij — en niet een segment ervan — instaat zowel voor de leefbaarheid van de bibliotheken als voor de instandhouding en de ondersteuning van het (literaire en culturele) boek en zijn producenten.

5. In dezelfde orde van gedachten behoort de automatisering van de openbare bibliotheken als middel tot verbeterde informatieoverdracht tot de wezenlijke verplichtingen van de overheid ten aanzien van de burgers.

Een koppeling van de financiering van deze automatisering aan de invoering van het leenrecht — via de besteding van (gedeelten van) surplussen uit de „inkomsten” (art. 6 § 2) — moet dan ook worden beschouwd als een oneigenlijke vermenging van prioriteiten, die de harmonieuze uitbouw van het bibliotheekwezen niet ten goede komt.

6. Wanneer van „producenten” van boeken wordt gesproken, kan men de risiconemende uitgevers bezwaarlijk over het hoofd zien. Gelet op de precare situatie van de (literaire c.q. culturele) uitgeverij in Vlaanderen is het ongewenst dat een regeling van de uitleenvergoeding te hunnen voordele naar een latere datum wordt verschoven. Om te beletten dat door de Vlaamse uitleenvergoeding (kapitaalkrachtige) ‘buitenlandse’ (d.i. Nederlandse) uitgeverijen worden bevoordeligd, volstaat het, zoals in de Nederlandse regeling, buitenlandse uitgevers niet in aanmerking te nemen voor de leenvergoeding.

7. Gelet op het bestaan van een uitleenvergoeding in Nederland en gelet op de afspraken die in dit verband in het Comité van Ministers van de Nederlandse Taalunie zijn gemaakt, meent de Commissie dat de invoering van het „leenrecht” in Vlaanderen zoveel als mogelijk geharmoniseerd moet worden met de regeling in Nederland. Accentverschillen wil zij daarbij graag voor lief nemen.

8. De Commissie is van mening dat het voorliggende document onduidelijkheid laat bestaan ten aanzien van het ontwerp van decreet op de scheppende kunstenaar, waarbij het decreet op het leenrecht als een aanvulling wordt voorgesteld, evenals ten aanzien van de functionering en het beheer van het Fonds der Letteren (en Bibliotheken), dat de inkomsten uit het leenrecht zal beheren.

9. De Commissie stelt voor dat een werkgroep ad hoc binnen de Commissie voor het Boek belast zou worden met het formuleren van een bijgesteld ontwerp van decreet op het leenrecht, binnen een door de minister te bepalen termijn. Deze werkgroep zou kunnen bestaan uit twee vertegenwoordigers van de auteurs, twee van het boekenvak (een uitgever en een boekhandelaar), twee van de openbare bibliotheken en twee bibliotheekgebruikers. De werkgroep zou voor de helft bestaan uit leden van de Commissie voor het Boek en voor de helft uit externe deskundigen (de Commissie voor het Boek telt immers slechts één vertegenwoordiger van de openbare bibliotheeksector en één van het boekenvak).

10. Gelet op de bovenstaande overwegingen zou de werkgroep haar aandacht bij voorrang besteden aan de amendering van de artikelen 3 § 1 (met een weerslag op art. 2, 5 en 6, indien de uitgevers en eventueel andere belanghebbenden worden toegevoegd), 3 § 2 (idem), 4, 6 § 2, 7 en 8.

De Secretaris,

W. Leybaert

De Voorzitter,

L. Simons

COMMISSIE VOOR HET BOEK

Ontwerp-decreet houdende vestiging van een leenvergoeding

HOOFDSTUK 1**Algemene bepalingen****Artikel 1**

Dit decreet regelt een aangelegenheid bedoeld in artikel 59bis van de Grondwet.

Artikel 2

Voor de toepassing van dit decreet wordt verstaan onder :

1° Openbare bibliotheek : de openbare bibliotheek bedoeld in de zin van artikel 1 § 1 van het decreet van 19 juni 1978 betreffende het Nederlandstalig Openbaar Bibliotheekwerk ;

2° Boekwerk : elk gedrukt niet-periodiek geschrift in de Nederlandse taal, omvattende ten minste 32 pagina's, tenzij het gaat over poëzie, toneelwerk, kinder- of jeugdboek of muziekwerk. De publikaties moeten ten minste 2/3 tekst bevatten.

3° Producent : tot de producenten behoren :

a) de auteur : de schrijver van een boekwerk, alsmede de bewerker van een boek uit een oudere taalperiode en de vertaler die een boek uit een vreemde taal in het Nederlands heeft vertaald ;

b) de uitgever die zorgt voor de materiële totstandkoming van het boekwerk.

HOOFDSTUK II**Toekenning van de leenvergoeding****Artikel 3**

§ 1. Een leenvergoeding wordt, op basis van het aantal ontleningen van een boekwerk door een openbare bibliotheek in het voorafgaande jaar, toegekend aan de auteur die de Belgische nationaliteit bezit of ingezetene is van België, en aan de uitgever die het uitgeversbedrijf in België uitoefent, wiens bedrijf de Belgische rechtspersoonlijkheid bezit en waarvan de maatschappelijke zetel in België is gevestigd.

§ 2. Het bedrag van de in § 1 van dit artikel bedoelde vergoeding dat aan de producent toekomt, wordt jaarlijks door de bevoegde minister vastgesteld.

§ 3. Bij de inwerkingtreding van dit decreet bedraagt de in § 1 van dit artikel bedoelde vergoeding aan de auteur maximum 200.000 fr. per jaar, per auteur, ongeacht het aantal boekwerken. Dit maximumbedrag is gekoppeld aan de index der kleinhandelsprijzen en wordt in voorkomend geval jaarlijks aangepast.

§ 4. Bij de inwerkingtreding van dit decreet bedraagt de in § 1 van dit artikel bedoelde vergoeding aan de uitgever maximum 100.000 fr. per jaar, per uitgever, per auteur. Dit maximumbedrag is gekoppeld aan de index der kleinhandelsprijzen en wordt in voorkomend geval jaarlijks aangepast.

§ 5. Het voor de uitgever voorziene bedrag per uitlening wordt vastgesteld op de helft van het bedrag dat aan de auteur wordt toegekend.

§ 6. Het bedrag van de leenvergoeding wordt bekomen door per auteur, op jaarbasis, het aantal ontleningen van diens boekwerken te vermenigvuldigen met een jaarlijks door de minister te bepalen bedrag per boekwerk. De minister kan bepalen dat dit bedrag verschilt volgens door het vast te stellen aantallen ontleningen, gehoord de Commissie.

Artikel 4

§ 1. De in artikel 3 van dit decreet bedoelde leenvergoeding wordt toegekend per boekwerk, en slechts nadat door de auteur en/of de uitgever daartoe bij het begin van elk jaar schriftelijk een verzoek werd ingediend bij de Gemeenschapsminister tot wiens bevoegdheid de Letteren behoren.

§ 2. Ingeval een boekwerk afzonderlijke bijdragen bevat van meer dan één auteur en ingeval iedere bijdrage ten minste 32 pagina's bevat, kunnen de in artikel 3 van dit decreet bedoelde leenvergoedingen aan elk van de auteurs worden toegekend.

§ 3. Voor eenzelfde boekwerk, in samenwerking geschreven door meer dan één auteur, kan slechts door één van de auteurs een verzoek om leenvergoeding ingediend worden en wordt de leenvergoeding evenredig verdeeld onder de betrokkenen.

§ 4. De leenvergoeding aan auteur en/of uitgever is niet langer verschuldigd bij het overlijden van de auteur.

Artikel 5

§ 1. Er wordt een Fonds der Leenvergoedingen opgericht, hierna genoemd het Fonds.

§ 2. Het Fonds wordt gespijsd door :

1° een jaarlijks door de bevoegde minister te bepalen toelage voor de toekenning van leenvergoedingen ;

2° een minimale bijdrage vanwege de bibliotheekgebruikers. Deze bijdrage kan maximum 100 fr. per jaar bedragen en dient enkel te worden betaald door volwassen ingeschreven leners die een beroepsinkomen hebben uit een voltijdse beroepsbezigheid.

Artikel 6

De in artikel 5 van dit decreet bedoelde middelen worden aangewend tot betaling van de leenvergoeding, en dit ten belope van het in artikel 3 § 3 en 3 § 4 van dit decreet bepaalde maximum.

Artikel 7

Dit decreet treedt in werking op 1 januari 1991.

ONTWERP VAN MEMORIE VAN TOELICHTING BIJ HET DECREET HOUDENDE VESTIGING VAN EEN LEENVERGOEDING

1. Algemeen

1.1. Inleiding

Op 6 oktober 1985 richtte de toenmalige **Gemeenschapsminister** van Cultuur een Werkgroep Leenrecht op. Deze werkgroep was samengesteld uit vertegenwoordigers van de openbare bibliotheekwereld, de literaire verenigingen, de uitgeversorganisaties, de drie grote sociaal-culturele fondsen, het kabinet van de Gemeenschapsminister van Cultuur, de Dienst voor Openbaar Bibliotheekwerk en de Dienst Letteren en Dramatische Kunst.

Deze werkgroep kreeg tot taak een gemeenschappelijke visie op het leenrecht uit te werken en legde haar advies op 10 maart 1986 voor aan de Gemeenschapsminister van Cultuur. Dit resulteerde in een eerste ontwerp van **leenrechtdecreet**, waarover het advies van diverse adviesorganen werd ingewonnen. Op 18 oktober 1988 formuleerde de in datzelfde jaar opgerichte Commissie voor het Boek een dermate fundamenteel advies omtrent dit voorontwerp van decreet, dat de Gemeenschapsminister van Cultuur de redactie van het vernieuwde decreet aan deze commissie, waarin vertegenwoordigers uit alle geledingen van de boekenwereld zetelen, toeweest.

Het eindrapport van de Werkgroep Leenrecht en het advies over het voorontwerp van decreet met betrekking tot het leenrecht van de Commissie voor het Boek dienden dus als basis voor het voorliggende ontwerp van decreet. Het houdt dan ook rekening met de totaliteit van de problematiek van het boek, zowel aan de kant van de producenten en de distributeurs, als van de consumenten.

De leenvergoeding, dit is de vergoeding voor het uitlenen van boeken uit openbare bibliotheken, draagt bij tot een meer verantwoorde subsidieregeling ten bate van de producenten van die boeken, aangezien hun bijdrage tot de culturele levensstandaard amper kan worden ingeschat. Het toekennen van een leenvergoeding dient bijgevolg niet als een nevenrecht van het auteursrecht te worden beschouwd. Het installeren van een leenvergoedingsregeling door middel van een apart decreet betekent dan ook een loskoppeling van de auteursrechtelijke wetgeving die nog altijd een nationale aangelegenheid is. Dit is een pragmatische regeling waarbij buitenlanders niet in aanmerking komen voor een leenvergoeding.

Het bepalen van de leenvergoeding gebeurt op basis van de uitleningen in openbare bibliotheken die zijn erkend volgens het decreet van 19 juni 1978 betreffende het nederlands-talige openbare bibliotheekwerk. De beperking tot deze categorie van bibliotheken heeft eveneens enkel een pragmatische oorzaak die geenszins een vermeende aantasting van het openbaar bibliotheekwerk inhoudt. Gelet op de precare situatie van het openbaar bibliotheekwezen in Vlaanderen kunnen de openbare bibliotheken en hun gebruikers slechts minimaal worden belast bij de invoering van het leenvergoedingstelsel.

Wanneer men van producenten van boeken spreekt, kunnen de risiconemende uitgevers bezwaarlijk over het hoofd worden gezien. Bovendien wordt ernaar gestreefd om de

leenvergoeding in Vlaanderen zoveel mogelijk te harmoniseren met de regeling in Nederland, waar de uitgevers eveneens van de leenvergoeding genieten.

1.2. De cultuurpolitieke noodzakelijkheid van de leenvergoeding

De regeling van de leenvergoeding omvat een materie die zowel de producenten (auteurs, uitgevers) en de distributeurs (boekhandels, bibliotheken) als de consumenten (bibliotheekgebruikers) van het boek raakt. Elke maatregel die wordt genomen in het belang van één van de bovengenoemde groepen, mag geen van de andere belanghebbenden schaden.

Het stimuleren van de leescultuur is één van de basisopties van een adequaat cultuurbeleid. Dit is in de Vlaamse Gemeenschap reeds aan bod gekomen bij het creëren van een brede waaier van openbare bibliotheken. Niet minder belangrijk is het garanderen van een veelzijdig boekenaanbod. Het recht op een leenvergoeding is gebaseerd op de wezenlijke bijdrage die de producenten van de in de openbare bibliotheken uitgeleende boeken, via de verspreiding ervan in deze bibliotheken, leveren aan de leescultuur in Vlaanderen. Het leenvergoedingsstelsel dient te worden beschouwd als een middel tot objectieve vaststelling van de normen die moeten en kunnen worden gehanteerd bij de door iedereen gewenste subsidiëring van de producenten van de woordcultuur, in de mate waarin de gebruikers van de openbare bibliotheek door hun uitleengedrag daarvoor het statistische materiaal leveren en waarbij via een systeem van aftopping regulerend kan worden opgetreden.

1.3. Inhoudelijke aspecten van de leenvergoedingsregeling

In deze regeling wordt uitgegaan van het leengedrag in de openbare bibliotheken. Deze categorie van bibliotheken staat namelijk open voor het brede publiek.

Rechtgevend boekwerken zijn : elk gedrukt niet-periodieke geschrift in de Nederlandse taal, omvattende ten minste 32 pagina's en 2/3 tekst. Als rechthebbenden komen de risicodragende boekproducenten in aanmerking, zowel de auteurs als de uitgevers. Ook vertalers en hertalers zijn beneficianten.

Een geschreven aanvraag is vereist. Op deze manier is de leenvergoeding gebonden aan een persoon, houdt ze op te bestaan bij het overlijden van de betrokkene en is zij niet voor vererving vatbaar.

Het bedrag van de leenvergoeding wordt bekomen door per auteur de jaarlijkse uitleningen te vermenigvuldigen met een jaarlijks door de Gemeenschapsminister van Cultuur te bepalen bedrag. Het aantal uitleningen wordt bepaald door steekproeven in de reeds geautomatiseerde openbare bibliotheken en eventuele occasionele steekproeven in andere openbare bibliotheken. Er moet evenwel naar gestreefd worden dat de voor een steekproef aangewezen bibliotheken van verschillende omvang zijn, en regionaal gespreid. Aftopping van de leenvergoeding gebeurt door het bepalen van maxima voor auteurs en uitgevers ; maxima van respectievelijk 200.000 fr. en 100.000 fr. worden vooropgesteld.

1.4. Middelen voor het toekennen van de leenvergoeding

Aangezien de producenten van de uitgeleende boeken, via de verspreiding ervan door de openbare bibliotheken, een wezenlijke bijdrage leveren aan de leescultuur in Vlaanderen, zal er jaarlijks van overheidswege een krediet ten behoeve

van de leenvergoeding in de begroting van cultuur worden ingeschreven. Deze toelage wordt jaarlijks door de **Gemeenschapsminister** van Cultuur bepaald. De openbare bibliotheken worden minimaal belast in de vorm van een gratis verstrekken van statistieken.

De bijdrage vanwege de bibliotheekgebruikers bedraagt maximum 100 fr. per jaar. Enkel volwassenen die een beroepsinkomen hebben uit een voltijdse beroepsbezigheid, zijn deze bijdrage verschuldigd. Ondanks de bezwaren die kunnen bestaan om gebruikers van openbare bibliotheken op dit moment in de uitbouw van het openbaar **bibliotheekwerk** al te belasten via een verhoging van het inschrijvingsgeld, moet de leenvergoeding worden beschouwd als een bijdrage aan de scheppers van de woordcultuur. De verhoging van het inschrijvingsgeld met 100 fr. kan worden gezien als het equivalent van een aankoop van één boek gedurende een gans jaar. Het bedrag komt immers overeen met wat een boekenkoper via een aankoop van 650 fr. toedraagt aan de boekproducenten, namelijk ongeveer 10 percent (dit wil zeggen 65 fr.) voor de auteur en ongeveer 5 percent (of 32,5 fr.) voor de uitgever.

2. Artikelsgewijze bespreking

Artikel 1

Dit artikel geeft aan dat de aangelegenheid behoort tot de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap. Dit betekent dat het stelsel van de leenvergoeding expliciet niet in de sfeer van het (nationale) auteursrecht wordt gesitueerd.

Artikel 2

Voor de definitie van „openbare bibliotheek” wordt teruggegrepen naar het decreet van 19 juni 1978 betreffende het Nederlandstalige openbare bibliotheekwerk. Deze begripsbepaling sluit volgende bibliotheken uit : de Koninklijke Bibliotheek, de universiteitsbibliotheken, wetenschappelijke bibliotheken en documentatiecentra van gespecialiseerde instellingen of verenigingen, bibliotheken van economische instellingen en handelsondernemingen, de schoolbibliotheken en -mediatheken, evenals bibliotheken die in hoofdzaak voor het personeel van administraties zijn bestemd. Deze bibliotheken staan niet voor eenieder open en de collecties zijn niet afgestemd op de gehele, door openbare bibliotheken te bedienen bevolking. Omdat zij gedoemd zijn te verdwijnen vallen de bibliotheken waarop de wet van 17 oktober 1921 van toepassing is, eveneens buiten deze definitie.

De regeling van de leenvergoeding is gekoppeld aan het begrip boekwerk, zoals omschreven onder 2 ; publikaties die niet aan deze definitie voldoen, vallen buiten deze regeling.

Ook uitgevers komen in aanmerking voor de leenvergoeding omdat zij risicodragende boekproducenten zijn. Dit betekent een harmonisering met de Nederlandse regeling. Voorts komen bewerkers, vaak ook hertalers genoemd, in aanmerking voor de leenvergoeding. Hertalers zijn auteurs die met een eigen creatieve inbreng een werk uit een periode waarvan het taalgebruik merkkelijk afwijkt van het thans gangbare, in het hedendaagse Nederlands hebben herschreven. Met creatieve inbreng wordt bedoeld dat de ingreep van de **bewerker** verder gaat dan het louter mechanisch aanpassen van spelling en grammatica. Samenstellers van bloemlezingen en dergelijke meer komen niet in aanmerking ; evenmin de fotografen, componisten en illustratoren.

Artikel 3

Auteurs die de Belgische nationaliteit bezitten of die ingezetene zijn van België komen in aanmerking. Deze regeling is ingegeven door overwegingen van cultuurpolitieke aard, die de inkomenspositie en bijgevolg ook de culturele productie van auteurs garanderen. Naar de toekomst toe blijft de mogelijkheid bestaan om andere beneficianten bij de leenvergoedingsregeling te betrekken. Dit zou zich kunnen voordoen indien ook de Nederlandse regeling in deze zin zou worden aangepast. Ook uitgevers, wier bedrijf de Belgische rechtspersoonlijkheid bezit, waarvan de maatschappelijke zetel in België is gevestigd, en die het uitgeversbedrijf effectief in België uitoefenen, komen in aanmerking.

Behoudens voor zover het de uitgever betreft, is de leenvergoeding een hoogst persoonlijk recht dat niet overgaat op of kan worden overgedragen aan anderen. Personen die niet zelf auteur zijn, kunnen derhalve geen aanspraak maken op een leenvergoeding. Tevens wordt de mogelijkheid niet uitgesloten dat de Nederlandse Taalunie inzake harmonisering van de beide leenvergoedingssystemen een initiatiefrecht kan uitoefenen, zodat beide regelingen wederkerig op Nederlandse en Belgische auteurs kunnen worden toegepast. Een dergelijke uitbreiding is ook in het Nederlandse leenvergoedingssysteem (cf. voorbereidende werken) voorzien.

De verdeelsleutel bij de verdeling der gelden is het aantal uitleningen van een bepaald boekwerk door openbare bibliotheken. Vermits het ondoenbaar is om zulks in elke bibliotheek te administreren, zullen representatieve steekproeven worden genomen in openbare bibliotheken van verschillende omvang met inachtneming van een regionale spreiding. Bij voorrang zullen bibliotheken worden gekozen, waarvan de uitleen geautomatiseerd is. Het bedrag per geraamde uitkering wordt jaarlijks door de Gemeenschapsminister van Cultuur vastgelegd.

Aftopping gebeurt door middel van de bepaling van maximumvergoedingen. Voor de auteurs bedraagt het maximum 200.000 fr., ongeacht het aantal uitgeleende boekwerken ; voor de uitgevers 100.000 fr. per auteur. Deze bedragen kunnen worden aangepast. Deze aftopping komt indirect ten goede aan minder vaak gelezen auteurs en hun uitgevers. De leenvergoeding voor de uitgever is gerelateerd aan die voor de auteur met toepassing van de verdeelsleutel $\frac{2}{3}$ (auteur) - $\frac{1}{3}$ (uitgever). De uitgever ontvangt per boekwerk en per auteur dus de helft van het bedrag dat aan de auteur wordt toegekend.

Artikel 4

Opdat men niet jaarlijks een frustrerende speurtocht zou moeten ondernemen naar eventuele rechthebbenden, en ook om de regeling te beperken tot diegenen die op de toepassing willen aanspraak maken, is een jaarlijkse schriftelijke aanvraag voorgeschreven. Dit geldt zowel voor auteurs, als voor uitgevers. Indien meer auteurs aan een boekwerk hebben meegewerkt, kan slechts één aanvraag worden ingediend maar wordt de leenvergoeding evenredig verdeeld onder de betrokkenen (evenwel op voorwaarde dat de respectieve bijdragen ten minste 32 pagina's bevatten).

Artikel 5

Het Fonds der Leenvergoedingen is een nieuw opgericht fonds A, waarvan de uitgaven aan het voorafgaand visum

van het Rekenhof worden voorgelegd. De kredieten op dit fonds worden gebruikt om de leenvergoedingen uit te betalen. In deze bewoordingen zal het dan ook jaarlijks in de begroting van de Vlaamse Gemeenschap moeten worden opgenomen. Het Fonds der Leenvergoedingen wordt gespijsd door een jaarlijks door de Gemeenschapsminister van Cultuur te bepalen toelage (ingeschreven op de begroting van Cultuur) en een bijdrage vanwege de volwassen gebruikers van de openbare bibliotheken. Het beschikbaar saldo op 31 december van het voorgaande jaar van het krediet uitgetrokken op een nieuw artikel van Sectie 42, Titel 1 van de begroting van de Vlaamse Gemeenschap, kan worden gestort op dit Fonds der Leenvergoedingen, dat wordt geopend op een nieuw artikel van Sectie 42, Titel IV. Omwille van de precaire situatie van de openbare bibliotheken in Vlaanderen en aangezien de bibliotheekdrempel voor de Vlaamse lezers blijkbaar nog te hoog is, mag er zeker geen rem op de stimulering van het openbaar bibliotheekwerk worden ingebouwd. Om deze redenen moeten de openbare bibliotheken geen bijdrage leveren en wordt het aantal betalende bibliotheekgebruikers strikt afgebakend ; Enkel de ingeschreven volwassen leners die een beroepsinkomen hebben uit een voltijdse beroepsbezigheid moeten een bijdrage van maximum 100 fr. per jaar leveren. Volgende categorieën zijn bijgevolg van deze regeling uitgesloten : jongeren, studenten, pensioenge-rechtigden, werklozen, personen met een vervangingsinkomen, enz.

Het totaal van deze bijdrage zal jaarlijks door de inrichtende macht van de volgens het bibliotheekdecreet erkende openbare bibliotheken worden gestort op het **rekeningnummer** van het Fonds der Leenvergoedingen, naar rato van het aantal ingeschreven leners (die de bijdrage dienden te leveren) gedurende het vorige werkingsjaar. Een aanpassing aan het bibliotheekdecreet zal worden doorgevoerd in deze zin dat het inschrijvingsgeld dat de inrichtende macht der openbare bibliotheken kan vragen maximum 200 fr. per jaar kan bedragen (in plaats van de huidige 100 fr.). Groter mag de bijdrage vanwege het openbaar bibliotheekwerk niet zijn.

BIJLAGE 3

Top-100 leenrechtvergoeding 1988-1991 in Nederland

Volgnr . in 1991	1990	1989	1988	*	Naam
1	3	4	9	a	Henny Thijssing-Boer
2	2	1	2	a	Mien van 't Sant
3	4	3	13	a	Margreet van Hoorn
4	5	6	8	a	Anke de Graaf
5	8	5	4.	v	Parma van Loon
6	6	11	16	a	Gerda van Wagingen
7	1	2	1	a	A.C. Baantjer
8	10	7	—	i	Dick Bruna
9	9	8	3	v	Harriët Freezer
10	7	9	7	a	Leni Saris
11	14	14	5	a	Thea Beckmann
12	15	15	12	v	Annet Mons
13	11	13	—	i	Herry Behrens
14	17	48	25	a	Julia Burgers-Dorst
15	13	12	15	a	N. Schuttevaër-
16	16	17	17	i	Velthuys
17	18	16	18	v	Gerard van Straaten
18	23	82	28	a	Gerard Grasman
19	42	38	42	v	Ineke ten Broeke-
20	24	18	51	i	Bruins
21	19	29	38	a	Mariëlla Snel
22	25	50	57	a	Corrie Hafkamp
23	20	28	67	a	H. de Roos
24	22	21	30	a	Nel van der Zee
25	45	—	—	a	Evert Hartman
26	26	19	37	v	Toon Kortooms
27	31	23	32	v	Joh. G. Veenhof
28	32	42	89	a	Miep Rijsbergen
29	53	51	45	v	Hugo Kuipers
30	51	41	50	v	Anke de Vries
31	21	22	10	a	Elly Schurink
32	30	33	62	a	Jan Smit
33	55	78	—	v	Paul Biegel
34	65	—	—	v	Arie van der Lugt
35	28	60	61	i	Pieter Janssens
36	27	20	33	a	G. J. van Amerongen
37	47	—	—	a	Jaap Kramer
38	48	54	95	a	maarten 't Hart
39	37	37	71	a	Truus van der Roest
					Jan Terlow
					Willem Wilmink
40	73	53	58	v	Joke Westerweel-
41	46	26	24	v	Yberna
42	82	100	72	v	Ineke Ris
43	56	59	55	v	Karina Zegers de
44	41	27	23	i	Beijl
45	35	24	27	a	Marijke Versluys
46	66	71	54	a	Tjong Khing The
47	80	63	44	v	Heleen Kemkamp-
48	98	72	94	a	Biegel
49	52	56	41	a	Helen Taselar
50	62	—	66	i	J.J. de Wit
51	38	25	40	a	Rindert Kromhout
52	67	86	97	v	Jan de Zanger
53	60	69	75	a	Charlotte Leene
54	—	—	—	v	Annie M.G. Schmidt
55	33	62	80	a	Piet Spek
56	63	39	47	v	Dolf Kloek
57	79	—	—	a	Annelies Hazenberg
58	—	—	—	a	Marga Minco
59	76	93	—	v	Jacques Post
60	44	32	19	v	Karin Peters
61	91	47	56	v	Henk Boeke
62	54	73	35	v	Els van Delden

Volgnr . in 1991	1990	1989	1988	*	Naam
63	61	57	53	i	L. Montagne-Andres
64	—	—	—	a	F. J. Bruning
65	40	76	—	a	P.H. Ottenhof
66	69	68	91	v	Dagmar Stam
67	—	—	—	v	Ad van Gils
68	59	49	90	a	Kees van Kooten
69	72	—	—	a	Rita Törnquist-
70	50	85	6	a	Verschuur
71	75	84	—	i	John van Foreest
72	95	—	—	v	Jetty Krever
73	—	—	—	i	Jaap ter Haar
74	86	34	46	a	Yvonne Brill
75	49	46	60	a	H. Janze
76	58	40	22	a	P.H. Dal
77	—	—	—	v	Fred de Hey
78	—	—	—	v	Jan Wolkers
79	70	36	29	i	Guus Kuyer
80	29	52	59	a	Miep Diekmann
					Clara Hillen
					G. Berg
					Carl Hollander
					H. Muldisch

BIJLAGE 4

Brief van de heer H. De Coninck

H. DE CONINCK
Nieuw Wereldtijdschrift
Edelinckstraat 9

2018 ANTWERPEN

De heer H. WECKX
Minister van Cultuur en
de heer L. PEETERS
Vlaamse Raad
Natieplein 2

1000 BRUSSEL

Geachte heer minister,
Geachte heer Leo Peeters,

Ik ben zeer vereerd met uw uitnodiging om deel te nemen aan het rondetafelgesprek over cultuurpolitiek op 27 april 1993, in de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Ik weet op dit ogenblik nog niet of ik er zal kunnen zijn. En indien wel, ken ik mezelf voldoende om te weten dat in zulke gesprekken vooral de handigste microfoongebruikers aan het woord komen en dat ikzelf behoort tot diegenen die liever zwijgen, dan kunnen we een half uur eerder naar huis. Daarom schrijf ik toch maar een paar bedenkingen op, als een soort open brief. Als de andere deelnemers aan het debat daar van te voren inzage van konden krijgen, zou dat de debatsnelheid waarschijnlijk verhogen. Ik ga er dan natuurlijk een beetje verwaand van uit dat er hier en daar iets zinnigs in mijn opmerkingen steekt. Ik volg daarbij chronologisch de onderwerpen van de beleidsbrief. Dat vind ik overigens een uitstekend werkdocument, met een aantal inzichten die ik toejuich : ik zeg dat graag vooraf, omdat wat volgt detailkritiek is, die de indruk zou kunnen wekken dat er van de beleidsbrief niks deugt.

Het belangrijkste eerst : er moet dringend werk gemaakt worden van een behoorlijk sociaal en fiscaal statuut voor de scheppende en uitvoerende kunstenaar. Jazeker wel. Dat zou onder andere kunnen met fiscale vrijstellingen tot op zekere hoogte. Toen ik een jaar of vier de rubriek Boekbedrijf van de krant De Morgen runde, waren er een aantal getalenteerde medewerkers die ofwel per se gratis wilden schrijven. Aster Berkhof bijvoorbeeld, anders werd zijn honorarium toch maar van zijn pensioenregeling afgetapt, of anderen die per se onder pseudoniem wilden opereren, omdat ze stempelden, bv. als schoolverlater (als universiteitsverlater) , en omdat de RVA elke bijverdienste voor de krant weer afpakte van hun inkomen van BF 9.000 per maand.

Anderzijds zijn er een tiental auteurs die wat mij betreft een jaarlijks minimumloon moeten krijgen om zich voltijds met schrijven bezig te houden. Jozef Deleu zegt in zijn pas verschenen Kritak-zelfinterview ongeveer hetzelfde. Alleen noemt hij geen namen. Dat is het cruciale punt : de hele kwestie komt nu juist op de juiste namen aan. Ik denk dat ik het qua namen noemen wel met Deleu eens zou kunnen worden, maar niet met een gepolitiseerde commissie. Dat ondermijnt meteen het hele project. In Nederland is het normaal dat je als schrijver af en toe je plicht doet, bijvoorbeeld ook eens een paar jaar in de Raad voor de Letteren gaat zetelen. Het is een karwei, maar het is gelukkig ook een beurtrol. Bij ons wordt de commissie niet au serieux genomen, omdat de leden worden voorgedragen door de partijbesturen. Het is toch al te gek dat iemand als Irina van Goeree jarenlang voorzitter mocht zijn. Momenteel zetelen in de commissie een aantal leden van wie ik nog nooit gehoord heb, en ik ben niet onbekend met het wereldje : Patrick Lateur, Raymond Vervliet, Erik de Temmerman. Dat leidt tot een vicieuze cirkel : de commissie wordt niet au serieux genomen en bijgevolg willen serieuze mensen er niet in . De enige kans om die hele adviescommissie op te waarderen is af te stappen van de partij-etikettering. Jaren geleden, toen het cultuurpact pas uitgevonden was, werd er gestreefd naar een evenwicht tussen juistdenkenden en andersdenkenden. Zoiets mag van mij. Maar in godsnaam geen partijpolitieke verdeelsleutel : die moet zo gauw mogelijk afgeschaft, anders moet er binnenkort ook een Vlaams Blokker in de commissie.

Een niet-verpolitiekte commissie zou ook beter kunnen adviseren over steun aan de literaire tijdschriften, waarbij een aantal verhoudingen scheefgetrokken zijn. Het NWT mag niet klagen, maar interessante bladen als Yang en het hernieuwde DW&B misschien wel : dat De Vlaamse Gids nog altijd zoveel geld krijgt, terwijl dat alleen

nog maar een ledenblaadje van het Willemsfonds is, en dat Diogenes, dat eigenlijk niet meer verschijnt, toch ook nog altijd geld krijgt namens de Volksunie. Of vergis ik mij ? Een gezaghebbende commissie zou overigens ook moeten adviseren over de Lotto-gelden, waar nu nauwelijks controle over is. Maar vooral zou een niet politiek samengestelde commissie kunnen adviseren over risicoboeken. Ik vind het bijvoorbeeld een schande dat er met de nalatenschap van Daniël Robberchts niets gedaan wordt omdat elke uitgever ervoor terugschrikt. Ik vind het netzogoed een schande dat elk nieuw deel van het Verzameld Werk van Gerard Walschap plusminus 2.600 fr. moet kosten, omdat de subsidiëring een paar jaar geleden gestaakt is. Ik zou graag eens een fotoboek van Herman Selleslagers bezorgen, maar een uitgever die zich daaraan waagt, gaat failliet. Idem voor een uitgever die zich aan de verzamelde schrijversfoto's zou wagen van Patrick de Speigelaere en Philip Claus. Misschien moet daarvoor internationaal naar coproducenten gezocht worden. Maar het zou zonde zijn als zulke boeken niet gemaakt konden worden. Een goeie commissie, niet aan opportunistische, zou jaarlijks tal van zulke voorstellen kunnen doen ? Maar juist een commissie die zich aan zo'n licht dirigisme zou wagen moet totaal gedepolitiseerd zijn.

Ik zie verder een zin staan over de bevordering van de leescultuur. Ik heb daar een tamelijk futuristisch voorstel voor betreffende het onderwijs. Dat komt omdat ik niet zo'n hoge dunk heb van de leraren Nederlands. Mijn vraag is of niet het hele onderwijsprogramma moet hervarkeld worden, met een leraar in dit, zoals je er een in wiskunde hebt, en met daarnaast een leraar verbeelding, die dan toch wel een uur of acht per week zou moeten hebben, waarbij hij literatuur, film, televisie, zang, muziek, plastische kunsten betreft. Zeg : twee leraren, elk vier uur. Maar dan moet je om te beginnen natuurlijk ook de universitaire opleidingen herdenken. Ik vind dit eerlijk gezegd helemaal geen dwaas idee, al zie ik wel dat het voor na het jaar 2000 is.

Het hoofdstuk „literaire verenigingen” lijkt me in zijn vaagheid nogal toegesneden op het Davidsfonds. Ik heb daar een aantal ruimdenkende ervaringen mee, maar ik ken ook , het hele land door, een aantal cultuurcafés, uitgebaat door ex-hippies : een alternatief cultuurscircuit van dapperen die de opbrengst van het maandelijks the-dansant systematisch weer verspelen door ook literaire lezingen te organiseren. Als dat soort idealistisch caféwezen zou verdwijnen, verdwijnt de helft van de cultuur in deze verre gebieden. Maar misschien is deze opmerking meer ingegeven door melancholie dan door feitenkennis : misschien is dit soort idealisme inderdaad al verdwenen. Dan is dit geen opmerking, maar een verwijt.

Nog een paar opmerkingen bij het vertaalbeleid. Sinds 1990 werd met beperkte middelen een behoorlijk succes geboekt : meer dan 60 boeken werden in meer dan 10 Europese talen vertaald en uitgegeven. Is dat een succes ? Dat betekent 20 vertalingen per jaar. Ik veronderstel daarbij dat het om vertalingen uit het Nederlands, het Vlaams, naar andere talen gaat. In de omgekeerde richting telt Vlaanderen immers totaal niet mee. Vlaanderen betaalt zijn vertalers niet. En heeft er bijgevolg ook geen. Nouja , drie : Paul Claes, Mon Nijs en Frans Denissen. Vlaanderen heeft ook geen echte literaire vertalers-opleidingen. Dat heeft tot gevolg dat bijvoorbeeld Spaans dialect, Amerikaans dialect, Pools dialect hier allemaal vertaald wordt in Amsterdams dialect. Marquez, Donaa Tart, Nabokov, Michael Ondaatje, Ben Okri, ze spreken in hun dialogen allemaal Amsterdams. Ik heb het idee dat in de beleidsbrief de Vlaamse vertaalpraktijk van ginder naar hier zal ik maar zeggen, met alle graagte verdonkere-maand. In aansluiting daarop nog een opmerking over de Writers in Residence. Ik begrijp de koerscorrectie, ook de keuze voor kortere termijnen (anders komen mensen met kinderen nauwelijks in aanmerking) maar ik begrijp dan weer niet dat blijkbaar heel Amerika zomaar opgegeven wordt. Ik was vorig jaar nog in Grand Rapids, samen met Oscar de Wandel overigens, op een congres waar zowat alle Neerlandici uit heel de VS waren uitgenodigd, plus mijn vrouw. Het is toch niet te verwaarlozen wat er daar aan Neerlandistiek gepresteerd wordt. Misschien moet je van die writers in residence schrijvers op doorreis maken, die pakweg twee maanden uittrekken om de belangrijkste afdelingen Neerlandistiek in de VS al lezingengevend aan te doen. Wat mij betreft maakt dat mee deel uit van een vertaalpolitiek : zeker in de poëzie schiet je niks op met officiële vertalingen, maar wel met persoonlijke contacten. De PEN Heeft die vertalingen jarenlang als haar hoofddoel gezien tot Monika van Paemel gelukkig voor een koerswijziging zorgde. Ook de Taalunie heeft jarenlang in eigen tijdschriften als Delta voor poëzievertalingen gezorgd, zoals vandaag Jozef Deleu in Septentrion en zijn op stapel staande The Low Countries. Ik geloof daar niet in. Het leidt hoofdzakelijk tot boekjes die hier verkocht worden. De enige formule die wat poëzie betreft enige kans maakt is die waarbij een bekend buitenlands dichter zich interesseert en inzet voor een Nederlands of Vlaams dichter. Er zijn hier talloze Scandinavische dichters vertaald. De twee die het tot enige populariteit gebracht hebben

zijn Tomas Transstromer en Lars Gustafsson, beide vertaald en wervend ingeleid door Bernlef. Hetzelfde geldt voor Fernando Pessoa en Carlos Drummond de Andrade, hier schitterend aan de man gebracht door August Willemsen.

In het buitenland geldt dezelfde wet voor ons. Zo'n halsoverkop vervaardigde Franse Vertaling van Bezette Stad, met de bedoeling om Antwerpen 93 in de gauwte nog een schijntje van literaire interesses mee te geven, geraakt niet in Frankrijk binnen. Die vertaling wordt gekocht door de Van Ostaijen-fans hier, en de tante van Bart Verschaffel, overigens een voortreffelijke boekhandelaarster, krijgt er twintig in depot, en blijft ermee zitten. Daarom lijken internationale schrijverscongressen me nuttiger dan officiële vertaaltijdschriften. Het zal me niet in dank afgenomen worden, maar ik preciseer dit graag, omdat ik het belangrijk vind. Ik gun Jozef Deleu zijn Engelse project *The Low Countries*. Maar hij krijgt dat van de grond omdat hij hier de mensen kent aan wie hij subsidie moet vragen. Niet omdat hij een editor kent bij Faber and Faber of bij TLS of bij Knopf of bij Gallimard of bij Actes Sud of noem maar wat buitenlandse uitgeverijen die van zo'n vertaling pas echt een succes zouden kunnen maken.

Dat brengt me op een idee. Namens het NWT koop ik tamelijk dikwijls verhalen of essays van een blad als *Granta*. Ik heb het vaak betreurd dat dat eenrichtingverkeer is : wij publiceren evenveel Nederlandse verhalen en essays die ook *Granta* zouden moeten interesseren, alleen lezen ze daar geen Nederlands. Ik noem *Granta*, maar er bestaan een heleboel internationale literaire tijdschriften die met een vergelijkbare formule werken, ik ken er zelfs een paar Spaanse. Ik denk dat je daar moet beginnen, en een vertalingsteam moet subsidiëren dat verkoopbare bijdragen, verhalen, essays, even verengelt. Dat is tenslotte de taal waarin literaire agentschappen overal ter wereld kun koopwaar aanbieden. En met die vertalingen moeten dan bestaande literaire agentschappen bestookt worden. Ik denk onder ander aan een van de grootste, Andrew Nurnberg, die de rechten van zowat de helft van de Engelstalige auteurs beheert : Nurnberg heeft ene Klaasje Mul in dienst, een Hollandse, die de buitenlandse rechten voor Nederland doet. Misschien kan zij ook het omgekeerde gaan doen. Zo zou je een vertaalpolitiek uitbouwen die gericht is op ginder en die de tijdschriften ginder kent en de uitgeverijen en de smaken ginder. Dat lijkt me beter dan de andersstalige blaadjes van Jozef Deleu die, na het Frans, nu ook het Engels onder ons lijkt te gaan houden. Met hartelijke hoogachting.

Herman de Coninck.
